

Det torde också vara skäl att med några ord antyda, vilken lösning ifrågavarande spörsmål erhållit i gällande förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt till staten.

Skyldighet att erlagga inkomst- och förmögenhetsskatt inträder för svensk medborgare, som är här i riket mantalsskriven, i regel först när det taxerade beloppet eller, i fråga om äkta makar, de för dem båda taxerade beloppen, sammanräknade uppgår till 800 kronor. Om det taxerade beloppet ej överstiger 900 kronor, utgår inkomst- och förmögenhetsskatt för nyss nämnd skattskyldig med 0,4 procent av det taxerade beloppet. Vid högre taxerat belopp stiger skatten progressivt enligt i skatteförordningen intagna skalor.

Nedsättning i skattskyldigheten kan efter taxeringsmyndigheternas beprövande ifrågakomma av flera olika anledningar. Sålunda kan å ort, där levnadskostnaderna äro synnerligen höga i jämförelse med vad de äro inom riket i allmänhet, medgivas viss för orten i dess helhet gällande minskning av det taxerade beloppet för skattskyldig, vilkens taxerade belopp icke överstiger 3,000 kronor. Vidare äger skattskyldig, vilkens taxerade belopp icke överstiger 6,000 kronor, erhålla nedsättning i det taxerade beloppet med 100 kronor för varje av honom på grund av försörjningsplikt underhållet minderårigt barn. Slutligen må, i enskilda fall, då skattskyldigs skatteförmåga är på grund av särskilda förhållanden (långvarig sjukdom, underhåll av närstående eller olyckshändelse) väsentligen nedsatt, skattskyldig, vilkens taxerade belopp icke överstiger 3,000 kronor, erhålla nedsättning i detta belopp med högst hälften. Om det taxerade beloppet icke överstiger 1,500 kronor, må undantagvis i fall, där särdeles ömmande omständigheter förekomma, fullständig befrielse från skatt medgivas.

Orsaken till att bevillningsförordningens bestämmelser i denna del kommit att brista i ändamålsenlighet och effektivitet torde här liksom på flera andra punkter vara att söka i sambandet mellan stats- och kommunalbeskattningen. Samma förhållande har tydligen stått hindrande i vägen för de under årens lopp ifrågasatta reformerna på detta område.

Då enligt föreliggande förslag berörda hinder icke längre skulle kvarstå, har jag kunnat direkt sträva efter en sådan lösning av frågan om skattefrihet och skattelindring, som passar för den kommunala skattelagstiftningen, oberoende av dess lämplighet för statens skattelagstiftning.

En synpunkt, som det särskilt gäller att beakta vid ordnandet av ifrågavarande del av det kommanala beskattningsväsendet, är den inverkan,

som varje minskning eller ökning av skattebördan för enskild skattskyldig eller för viss grupp av skattskyldiga utövar med avseende å storleken av den skattebörda, som påvilar övriga inom kommunen skattskyldiga, en synpunkt, som närmare utvecklas vid redogörelsen för den kommunala repartitionen (sid. 329).

Det är synnerligen nödvändigt att förfara med stor varsamhet vid beviljandet av kommunal skattelindring eller skattefrihet. Man bör framför allt övertyga sig om, att medgiven lättnad i skattetrycket för vissa skattskyldiga icke överflyttar en del av deras skattetunga på skuldror, som äro föga bärkraftiga antingen absolut taget eller i jämförelse med dem, till vilkas förmån den bestående skattefördelningen ändras.

Frukten för eventuella förskjutningar med avseende å den nuvarande skattefördelningen får dock icke hindra varje åtgärd i nu antydd riktning. Reformen av det kommunala skatteväsendet måste tvärtom, i fall den skall hava något praktiskt värde, leda till vissa förskjutningar av skattebördan. Det gäller bland annat att tillse, att den dryga skattebörda, som inom kommunerna trycker på de mindre bärkraftiga, i tillräcklig omfattning lindras och i motsvarande grad överflyttas på dem, som äga större skattekraft. En förskjutning av den nuvarande skattebördan i sådan riktning är icke blott berättigad, utan torde vara av behovet synnerligen påkallad. Jag har med det nu anförda endast velat ytterligare betona den av mig flerstädes kraftigt understrukna nödvändigheten därav, att dels varje åtgärd i syfte att på visst håll lätta den kommunala skattebördan vidtages under fullt medvetande av att den leder till en i viss mån ändrad fördelning av skattetrycket inom kommunen och dels vad som i sådant afseende göres begränsas till det lämpliga och nödvändiga.

Såväl teoretiska som praktiska skäl tala för att inkomster, som icke nå en viss minimigräns, undantagas från skatteplikt. I fråga om statsbeskattningen talar härför särskilt den omständigheten, att staten genom konsumtionsskatterna lägger en skatt på förbrukningen av bl. a. åtskilliga nödvändighetsvaror, vilken skatt i relativt hög grad träffar de mindre bemedlade. En väl avvägd lindring i dessa mindre bemedlades direkta skattetunga är därför väl befogad såsom motvikt mot den kännbara indirekta beskattningen. Men även i det kommunala skattesystemet är det utan tvivel lämpligt att från beskattning undantaga de minst bärkraftiga. Dels är det kommunala skattesystemet ett led i landets hela skyttesystem, dels synes det böra förutsättas, att ett visst minimum av ekonomisk bärkraft

*Skattefrihet
och skattelind-
ring.*

förefinnes hos envar, som ålägges att deltaga i de allmänna utgifterna. I allmänhet förutsättes, att besittningen af egendom i och för sig medför förmåga att bära de skatter, som utgå på grund av besittningen, och de objektiva egendoms- och avkastningsskatterna erkännas i princip vara oberoende av den skattskyldiges personliga ekonomiska bärkraft. Detta hänger delvis tillsammans med det faktum, att de rena objektskatterna i regel kunna övervältas från den i första hand skattskyldige på den stora konsumerande allmänheten. De personliga skatterna, särskilt den allmänna inkomstskatten i dess hos oss antagna form, kunna däremot ej övervältas, de bygga i princip på skatteförmågan och söka differentiera skattskyldigheten i förhållande till envars ekonomiska bärkraft. Vid inkomstbeskattningen realiserar detta syfte genom att dels inkomst under en viss minimigräns alldeles fritages från beskattning, dels skatten utgår med lägre procent för de smärre inkomsterna än för de större. Jag har här ovan redogjort för det sätt, varpå vår skattelagstiftning sökt lösa denna fråga, ävensom för vissa förslag till andra grunder för skattefrihet och skattelindring, vilka under det förberedande lagstiftningsarbetet under årens lopp framkommit, och fäster särskilt uppmärksamheten å vissa uttalanden, som gjorts av kammarrätten i dess refererade utlåtande av den 30 december 1902. Kammarrätten betonade däruti bland annat sin mening om det lämpliga i att på förevarande område hava olika bestämmelser för statens och kommunernas beskattning, så att för den senare beskattningen stadgades ett lägre existensminimum än det för statsbeskattningen gällande. Å andra sidan ansåg kammarrätten, att den i statsbeskattningen medgivna skattelindringen för familjeförsörjare, vid den kommunala beskattningen icke borde komma dessa skattskyldiga till godo i deras egenskap af familjeförsörjare, enär kommunens utgifter exempelvis för skola och hälsovård till en väsentlig del förorsakades av familjeförsörjarna. Härjämte erinrar jag om de av kammarrätten uttalade sympatierna för det antagna existensminimibeloppets fritagande från skatt även för större inkomsttagare intill en viss gräns samt för utbytande av de gällande grunderna för barnavdragets beräkning mot andra mera rationella.

Utöver vad som anförts i de redan citerade utlåtandena från skilda håll, erinrar jag därom, att i utlåtanden och yttranden, som avgivits av länsstyrelser och taxeringsmyndigheter i sammanhang med en på finansdepartementets föranstaltande verkställd utredning angående verkningarna av 1910 års skattelagstiftning under taxeringarna åren 1911 och 1912, framhållits, hurusom det för beskattningen till inkomst och förmögenhets-

skatt antagna minimum av inkomst vore allt för högt. Särskilt i fråga om inkomst av fast egendom borde taxering ifrågakomma för taxerat belopp under 800 kronor. Frågan om var gränsen rättvisligen borde sättas har på skilda håll givit anledning till olika uttalanden. På sina håll har man emellertid ansett sig böra föreslå skattskyldighet redan vid en inkomst av 100 kronor.

Utan att vilja gå så långt, som sålunda ifrågasatts, har jag dock funnit det befogat att i någon mån sänka den enligt bevillningsförordningen antagna inkomstgränsen för skattskyldighets inträde. Det har synt mig önskligt, att så många som möjligt av kommunens medlemmar erinras om sin ekonomiska samhörighet med kommunen genom att åläggas en — för de minsta inkomsttagarna gifvetvis relativt obetydlig och föga kännbar — direkt skattskyldighet till täckande av de för gemensamt gagn förekommande utgifterna. Denna allmänna skattskyldighet synes mig ägnad att väcka envars känsla av ansvarighet för vad kommunen beslutar och handlar ävensom en känsla av inbördes solidaritet emellan alla kommunens medlemmar. I samma anda var kommunalskattekommitténs förslag om införande av en personlig bidragsskyldighet för alla kommunmedlemmar — förslaget avsåg påförande av fyra för person — avsett att verka, såsom torde framgå av kommitténs för förslaget framförda motivering, i vilken bland annat anfördes följande:

»Den personliga skatteförmågan har av kommittén ansetts icke böra *ensam* läggas till grund för kommunens beskattning, utan till samverkan med denna har uppställts jämväl en annan princip, nämligen den att kommunens medlemmar böra bidraga till täckande av dess behov *även* i förhållande till den nytta, som de draga av kommunens verksamhet. För bidragsskyldigheten synes alltså gränsen böra sättas först där verklig oförmåga att lämna något som helst bidrag måste antagas vara för handen. Utlandets skattelagstiftning företer också exempel därpå, att varje inkomst, huru ringa den än må vara, får tagas i anspråk för fyllande av kommunens skattebehov, och då kommittén härutinnan icke gått så långt, utan vid den kommunala inkomstbeskattningen påkallat skattefrihet för samma belopp, som vid beskattningen för statens räkning fritagits, har kommittén å andra sidan ansett sig billigtvis kunna såsom allmän regel ifrågasätta, att envar arbetsför och till mogen ålder kommen medlem av kommunen, även om hans inkomst är så ringa, att den skall lämnas obeskattad, dock lämnar *något* bidrag till kommunens kassa.»

Föreliggande förslag skiljer emellan skattskyldiga, som icke hava att försörja någon annan än sig själva, och skattskyldiga familjeförsörjare. I fråga om de förra går förslaget ut ifrån att skattskyldighet till kommu-

nen skall inträda för envar i kommunen mantalsskriven ensam person, som för året taxeras för en behållen inkomst inom kommunen av minst 400 kronor. Detta innebär således, att för skattskyldiga, varom här är fråga, inkomstbelopp, som understiga 400 kronor, fritagas från skatt. Om man antager, att en ogift person, som endast har sig själv att försörja, kan existera på ett belopp av omkring 350 kronor om året, hvilket belopp såsom genomsnitt för riket i dess helhet under normala tider ej torde få anses för lågt, synes det vara berättigat att av denna persons visserligen obetydliga årsöfverskott utöfver det nödvändigt behöfliga taga ett ävenledes mycket obetydligt bidrag till täckande av kommunens utgifter. För familjeförsörjaren är det nödvändiga existensminimum givetvis högre än för den ogifte, och jag har ansett det vara rättvist, att familjeförsörjarens skattefria existensminimum av sådan anledning sättes något högre än den ogiftes. Att den familjeförsörjare, som över huvud taget träffas av skatt, fortfarande — såsom hittills varit erkänt — bör vara berättigad att erhålla särskild lindring i skatten i förhållande till antalet personer, som det åligger honom att försörja, synes mig vara självfallet. De av mig i sådant syfte föreslagna bestämmelserna återfinnas i 46 och 47 §§. Jag kan nämligen icke dela den av kammarrätten uttalade meningen därom, att familjeförsörjarna i denna sin egenskap skulle vara oberättigade till någon lindring i den kommunala skattskyldigheten. Emellertid gäller det allmänna stadgandet om skattefrihet för inkomst intill ett belopp av 400 resp. 500 kronor endast för de i kommunen bosatta (= mantalsskrivna) personerna och under den förutsättning, att de icke hava inkomster och förmögenhet till sådant belopp, att de enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt för året taxeras för ett taxerat belopp av minst 800 kronor. Kravet på konsekvens synes nämligen bjuda, att, då den, som inom kommunen beskattas för hela sin inkomst, blir skattskyldig redan vid en inkomst av 400 resp. 500 kronor, även den, som jämte inkomst inom kommunen har inkomst å annan ort eller avsevärd förmögenhet, träffas av skatt till kommunen, då det är konstaterat, att han över huvud taget är minst lika skattekraftig som den förre. Denna princip är erkänd i den gällande bevillningslagstiftningen (se 10 § i särskilda anvisningar till ledning vid taxering enligt bevillningsförordningen). Emellertid hava de gällande bestämmelserna i ämnet i tillämpningen visat sig vålla svårigheter. Då det därjämte är uppenbart, att de icke vila på fullt rationella grunder, har jag sökt finna andra grunder, som på en gång äro mindre svårtillämpliga samt mera rationella och enhetliga. Detta har skett genom att ansluta be-

stämmeiserna om skattskyldighets inträde enligt kommunalskattelagen till taxeringen för inkomst- och förmögenhetsskatt. Då skattefrihet för inkomst intill visst belopp, motsvarande det nödvändiga existensminimum, ifrågakommer endast i den skattskyldiges mantalsskrivningsort, är det vid bedömandet av frågan, huruvida skattefrihet är befogad, för taxeringsmyndigheten en lätt sak att konstatera den skattskyldiges ekonomiska förhållanden i deras helhet genom att undersöka, om och till vilket belopp han för året taxeras till inkomst- och förmögenhetsskatt. Taxeras han till det lägsta belopp, vid vilket för det stora flertalet fall skattskyldighet enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt inträder, eller 800 kronor, torde man kunna antaga, att han är fullt så skattekraftig, som den, vilkens till kommunalskatt taxerade inkomst uppgår till 400 resp. 500 kronor. Vid sådant förhållande synes det vara i sin ordning, att han får betala kommunalskatt för sin inkomst inom kommunen, även om hans där taxerade belopp ej överstiger det eljest skattefria existensminimum. Av praktiska skäl har det emellertid funnits ändamålsenligt, att under alla förhållanden från skatt undantagas de minsta inkomstbeloppen, vilkas finansiella betydelse för kommunen ej motsvarar besväret med deras beskattning; och har jag föreslagit, att inkomster under 100 kronor under alla förhållanden undantagas från beskattning.

Från den allmänna bestämmelsen om skattskyldighetens inträde vid en inkomstgräns av 400 resp. 500 kronor kan det vara önskligt att i särskilda fall medgiva undantag. För sådant ändamål inrymmer förslaget i 43 § 1 mom. ett stadgande, som medgiver vederbörande kommun att besluta en högre gräns för skattskyldighetens inträde. Då det syns angeläget, att ej alltför skiljaktiga bestämmelser i detta hänseende komma till tillämpning i olika kommuner, har kommunens befogenhet att höja det skattefria beloppet blivit ganska snävt begränsat, i det att höjningen icke får överstiga 200 kronor, motsvarande den ökning i det bevillningsfria beloppet, som enligt 12 § bevillningsförordningen kan medgivas för ort med dyrare levnadskostnader. Den nu ifrågavarande ökningen behöver emellertid icke hava sin grund i dyrare levnadskostnader i kommunen, utan kan grundas även på andra omständigheter. Genom bestämmelsen därom, att beslut i fråga om skattefrihetsgränsens uppflyttning skall fattas av kommunen, vars intressen denna fråga närmast berör, torde vara sörjt för att den föreslagna befogenheten icke tages i anspråk i andra fall, än där giltiga skäl tala därför. Skattefrihetsgränsen synes mig i vissa fall böra kunna ytterligare höjas, på sätt även bevillningsförordningen före-

skriver. Från denna förordning hava hämtats de grunder, varpå en dylik utsträckt skattefrihet skall vila, nämligen stor familj eller särskilda förhållanden, på grund varav den skattskyldiges skatteförmåga eljest är väsentligen nedsatt. Exemplifieringen av dessa särskilda förhållanden har dock ansetts böra ändras till överensstämmelse med motsvarande stadgande i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt. Det skattefria beloppet får enligt förevarande stadgande i förslaget (43 § 2 mom.) icke för den skattskyldige eller, i fråga om äkta makar, för dem gemensamt ökas med mera än 200 kronor, och har det ansetts böra överlämnas åt taxeringsmyndigheterna att bestämma, om och med vilket belopp denna ökning skall i visst fall ifrågakomma.

Forenser och juridiska personer äro enligt gällande bevillningslagstiftning skattskyldiga för även den minsta inkomst. I den princip, som ligger till grund för lagstiftningen i denna del, har jag ej funnit skäl att föreslå någon ändring. För undvikande av ett finansiellt sett föga givande men för taxeringsmyndigheterna nog så tryckande arbete att taxera de riktigt små inkomsterna, har jag här såsom i fråga om de i kommunen mantalskrivna personerna föreslagit, att inkomster under 100 kronor icke skola beskattas.

Här ifrågavarande skattskyldiga få icke, enligt vad bevillningsförordningen stadgar, komma i åtnjutande av det bevillningsfria avdrag, som för vissa andra skattskyldiga kan ifrågakomma och som omförmäles i 12 § av nämnda förordning. Härutinnan föreslår jag icke någon ändring. Enligt 44 § 2 mom. i förslaget skall sålunda ifrågavarande skattskyldigas behållna inkomst inom kommunen även bliva deras beskattningsbara inkomst.

Vad åter beträffar de inom kommunen mantalsskrivna personerna medgiver gällande bevillningsförordning, på sätt jag redan anför, vissa skattelindringar, vilka leda till att deras taxerade inkomst och deras beskattningsbara inkomst icke alltid sammanfalla. Inkomsttagare med lägre inkomst än 1,800 kronor frikallas sålunda från beskattning för visst belopp av sin inkomst, dels utan undersökning om deras individuella förhållanden, dels på grund av särskilda dylika förhållanden, som anses i de särskilda fallen nedsätta skatteförmågan under den för andra inkomsttagare i samma inkomstläge eljest normala. Den allmänna degressionsskalan har emellertid givit anledning till berättigade anmärkningar, vilka redan blivit av mig berörda. Jag har med anledning härav sökt revidera densamma på sätt, som framgår av förslagets 44 § 1 mom. Utom det att degressio-

nen för de mindre inkomsttagarna gjorts mera kontinuerlig och jämn, så att de nu överklagade sprången vid övergång från skattefrihet till skattskyldighet samt från lägre till högre skattebelopp undvikits, har degressionen utsträckt till alla inkomsttagare, även de allra största. Härigenom åstadkommes i själva verket en progressiv anordning även av den kommunala beskattningen, i det att skatteprocenten alltjämt stiger med stigande inkomst. Långt ifrån att medföra någon skattelindring för de större inkomsttagarna, leder den skenbara degressionen för dem till förstärkt beskattning i jämförelse med vad som blir förhållandet för de smärre inkomsttagarna. Förklaringen härtill ligger i den kommunala skattens karaktär av repartitionsskatt. Vid tillämpning av en fix skatteprocent verkar en nedsättning av det skattepliktiga inkomstbeloppet en verklig nedsättning av skatten. Annorlunda blir förhållandet, då ett på förhand fixerat skattebelopp skall utdebiteras på vissa tillgängliga inkomstbelopp. Därest utdebiteringen sker med lika procent på varje belopp oavkortat, får den mindre inkomsttagaren betala samma skatteprocent som den större och den största. Om däremot en enhetlig debiteringsprocent kommer till användning, men inkomstbeloppen för envar beräknas till ett visst belopp lägre än de verkligen äro, stiger skatten i förhållande till den oavkortade inkomstens storlek. Detta belyses av följande tablå, utvisande den i 44 § 1 mom. intagna degressionsskalans verkningar vid en uttaxering på den beskattningsbara inkomsten av en procent.

Behållen inkomst inom kommunen, kr.	Beskattningsbar inkomst, kr.	Skattebelopp, kr.	Skatten i procent av den behållna inkomsten.
400: —	40: —	0.40	0.10
600	60	0.60	0.10
700	110	1.10	0.157
800	160	1.60	0.20
900	240	2.40	0.267
1,000	320	3.20	0.32
1,100	400	4.00	0.36
1,200	480	4.80	0.40
1,300	570	5.70	0.44
1,400	660	6.60	0.47
1,500	750	7.50	0.50
1,600	840	8.40	0.525
1,700	930	9.30	0.547

Behållen inkomst inom kommunen, kr.	Beskattningsbar inkomst, kr.	Skattebelopp, kr.	Skatten i procent av den behållna inkomsten.
1,800	1,020	10.20	0.567
1,900	1,110	11.10	0.58
2,000	1,200	12.00	0.60
2,100	1,300	13.00	0.62
2,500	1,700	17.00	0.68
3,000	2,200	22.00	0.73
4,000	3,200	32.00	0.80
6,000	5,200	52.00	0.87
8,000	7,200	72.00	0.90
10,000	9,200	92.00	0.92
15,000	14,200	142.00	0.95
20,000	19,200	192.00	0.96
30,000	29,200	292.00	0.97
50,000	49,200	492.00	0.984
100,000	99,200	992.00	0.992
200,000	199,200	1,992.00	0.996
etc.			

Denna form av skatteprogression är icke olämplig inom det kommunala skattesystemet, ehuru den givetvis vid hög kommunal skatteprocent medför en avsevärt förhöjd beskattning av de större inkomsterna. Men progressionen är kontinuerlig och jämn samt ej alltför stark. Härigenom undvikas de våldsamma förskjutningar och överbeskattningar, som vid tillämpning här av en sådan skatteskala som t. ex. den för statens inkomst- och förmögenhetsskatt antagna skulle bliva en oundviklig följd även i kommuner med relativt låg skatteprocent.

De s. k. speciella avdragen.

Enligt bevillningslagstiftningen medges jämte den skattefrihet, som kan ifrågakomma för inkomster intill ett visst minimibelopp, för de mindre inkomsttagare, som nå detta minimum av inkomst, i förekommande fall en lindring i skattebördan på grund av stor familj, dyrare levnadskostnader i orten eller andra ömmande omständigheter. Lindringen tillgodokommer de därtill berättigade genom att en viss del av inkomsten fritages från skatt, vilket tekniskt sker på det sättet, att från den taxerade inkomsten ett visst belopp avräknas såsom fritt från bevillning. Å det återstående beloppet, den s. k. beskattningsbara inkomsten, beräknas bevillningen och den kommunala skatten. En viss varsamhet har alltså

präglad lagstiftningen på detta område, vilket gjort, att den skattelindring, som på denna väg kunnat nås, ej alltid blivit så effektiv, som förhållandena bort föranleda. Man har framför allt fruktat för att genom höjning av det bevillningsfria avdraget åstadkomma alltför stora förskjutningar i skattefördelningen inom de särskilda kommunerna, vilket i synnerhet varit att befara, därest höjningen skulle leda därtill, att de förut skattskyldiga smärre inkomsttagarnas antal i avsevärd omfattning bleve reducerat. Denna synpunkt framhölls särskilt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition till 1906 års riksdag om nya bestämmelser angående det bevillningsfria avdraget och har alltså betonats, då under senare riksdagar fråga varit å bane om höjning av nämnda avdrag. Jag hänvisar beträffande detta spörsmål till följande av bevillningsutskottet vid 1915 års riksdag i betänkande nr 10 lämnade redogörelse:

»I det av 1881 års skatteregleringskommitté avgivna förslaget till bevillningsförfordning upptogs i § 10 ett så lydande stadgande om fakultativ höjning av existensminimum och det bevillningsfria avdraget bland annat på grund av talrik familj: »Där särdeles ömmande omständigheter (talrik familj, långvarig sjuklighet, särskild olyckshändelse och dylikt) förekomma, må undantagsvis det belopp, för vilket bevillningsfrihet sålunda är medgiven, ökas med högst 200 kronor.» Anmärkas må även, att kommittén satte den övre gränsen till 2,000 kronors inkomst. I Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1883 års riksdag ökades de förutsatta anledningarna till ifrågakarande höjda bevillningsfrihet med bibehållande av samma maximum, varemot den förut gällande gränsen, där full skattskyldighet inträdde, 1,800 kronors inkomst, fick kvarstå. I överensstämmelse med propositionen erhöll 1883 års bevillningsförfordning i 11 § detta stadgande: »Det belopp, för vilket bevillning sålunda icke äger rum eller som får från uppskattad inkomst såsom bevillningsfritt avdragas, må å ort, där kostnaden för bostad är synnerligen hög i jämförelse med förhållandet inom riket i allmänhet, ävensom undantagsvis i de fall, där särdeles ömmande omständigheter (talrik familj, långvarig sjuklighet, olyckshändelse och dylikt) förekomma, ökas; dock så att denna ökning, vare sig den äger rum på grund av hög bostadskostnad eller ömmande omständigheter eller båda dessa skäl, icke må för någon skattskyldig överstiga 200 kronor.»

Den sålunda stadgade möjligheten till skattelindring på grund av talrik familj var sedermera länge den enda, och bestämmelsen kvarstod oförändrad ännu i 1907 års bevillningsförfordning. I 1902 och 1907 års förordningar om inkomstskatt vann principen intet som helst motsvarande erkännande. Från de tidigare årens skattelagstiftningsarbete äro dock att anteckna åtskilliga förslag och framställningar i ämnet.

Såväl i 1894 års skattekommittés betänkande som i kommunalskattekommitténs betänkande år 1900 har förevarande spörsmål vunnit beaktande. 1894 års kommitterade föreslago (15 § i förslaget till förordning angående inkomst-

bevillning) 200 kronors höjning i bevillningsfriheten enbart på grund av personligen ömmande omständigheter, såsom talrik familj m. m., dock att, om även andra av de medgivna grunderna till skattelindring förelåge, den totala höjningen ej finge överstiga 300 kronor. Ett i viss mån nytt uppslag gav kamarrätten genom att i sitt utlåtande över kommittéförslaget förordade ett avdrag för familjeförsörjare med högst 3,000 kronors inkomst av 50 kronor för varje barn under 14 års ålder.

Kommunalskattekommitterade skilde mellan bostadsavdraget och avdrag på grund av ömmande omständigheter och upptogo såväl i förslaget till förordning om bevillning av inkomst (§ 26) som i sitt förslag till lag angående kommunal taxering och skattskyldighet (§ 41) följande bestämmelse: »Har skattskyldig att försörja flera minderåriga barn eller eljest sådana anhöriga, vilka det enligt lag åligger honom att försörja, eller föreligga eljest synnerligen ömmande omständigheter, må på framställning av skattskyldig belopp, som enligt vad ovan sägs är fritt från skatt, kunna ytterligare ökas, dock ej med högre belopp än 200 kronor.» Bostadsavdraget kunde för sig allt efter inkomstens storlek (600—2,200) växla från 550 till 100 kronor.

En anordning med formliga s. k. barnavdrag återfinnes i 1904 års kommittéförslag till förordning om skatt på inkomst och förmögenhet, vari upptogs visst avdrag för varje barn under 15 år, avpassat efter levnadskostnaderna å varje särskild ort till visst för orten i dess helhet gällande belopp, lägst 50 kronor och högst 100 kronor. Sedan vid 1905 års riksdag enskild motionär förordade liknande avdragsform med avseende å bevillningsförordningen, samt bevillningsutskottet uttalat sin anslutning till grundsatsen om regelmässiga avdrag i förevarande hänseende och avstyrkt motionen allenast med hänsyn till från Kungl. Maj:t väntat förslag till vissa ändringar i bevillningsförordningen, varuti nämnda grundsats borde vinna beaktande, föll visserligen frågan i riksdagen, men Kungl. Maj:t följde den lämnade anvisningen och upptog i proposition till 1906 års riksdag den ändring bland andra i bevillningsförordningen, att å ort, där levnadskostnaderna vore jämförelsevis höga, skattskyldiga med årsinkomst av högst 3.000 kronor skulle få avdrag med högst 50 kronor för varje barn under 15 år, i den mån barnet ej hade egen motsvarande inkomst. Utskottet framhöll även nu sina sympatier för principen, men fann sig av hänsyn till de icke överskådliga verkningarna på den kommunala beskattningen böra avstyrka såväl denna som andra föreslagna förändringar, och följde härpå även riksdagens avslag. Det var därför rätt naturligt, att på förevarande punkt 1907 års kungl. förslag till nya skatteförordningar icke innehöllo några reformer.

Vid 1909 års riksdag framförde enskild motionär, herr Lindblad, I: 43, det förslag till ändring i 11 § bevillningsförordningen, att avdrag för talrik familj skulle bli obligatoriskt, där den skattskyldige huvudsakligen försörjde mer än tre personer. Bevillningsutskottet avstyrkte på grund av bristande utredning om verkningarna, men sex reservanter tillstyrkte med tillägg av den restriktionen, att med avseende å maximigränsen för det fakultativa avdraget äkta makar skulle betraktas som ett skattesubjekt, och i gemensam votering vann denna re-

servation röstövertikt. Efter denna skärpning av avdragsrätten ingick ifrågasvarande stadgande i 1910 års bevillningsförfordning (12 §) med allenast det förtydligandet, att vederbörande skulle försörja mer än tre personer utom sig själv. Sin senaste avfattning erhöll stadgandet genom beslut av 1914 års senare riksdag i anledning av väckt motion, 11: 82, av herr Olsson i Broberg m. fl., och lyder numera så: »Det belopp, för vilket bevillning sålunda icke äger rum eller som får från uppskattad inkomst bevillningsfritt avdragas, skall ökas, där den skattskyldige huvudsakligen försörjer, jämte sig själv, sammanlagt mer än tre personer, eller å ort, där levnadskostnaderna äro synnerligen höga i jämförelse med förhållandet inom riket i allmänhet, ävensom där skattskyldigs skatteförmåga eljest på grund av särskilda förhållanden (långvarig sjuklighet, stark skuldsättning, olyckshändelse och dylikt) är väsentligen nedsatt. Denna ökning må icke för någon skattskyldig eller, i fråga om äkta makar, för dessa gemensamt överstiga 200 kronor, utan så är att det föreligger något av de särskilda förhållanden, varom nyss är sagt, då ökningen må uppgå till högst 400 kronor.»

I förevarande avseende betyder förändringen, att stor försörjningsplikt väl ej ensam men i förening med något av de angivna »särskilda förhållanden» kan betinga ända till dubbelt så stor avdragsökning, som förut var möjlig.

Som redan nämnts, hade de tidigare förordningarna om inkomstskatt icke några särskilda skattelättnader för familjeförsörjare. 1910 års nya skattelagstiftning bragte härutinnan en välbehöflig ändring. Kungl. Maj:ts förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt upptog nu den tidigare diskuterade anordningen med särskilda barnavdrag. Skattskyldig, vilkens enligt förordningen taxerade belopp ej överstege 6,000 kronor, skulle äga rätt till nedsättning i nämnda belopp med 100 kronor för varje av honom på grund av försörjningsplikt underhållet barn under 15 år. Enskild motionär, herr Clason, I: 84, föreslog mera effektiva grunder för barnavdraget. Nedsättningen för skattskyldig med inkomst under 6,000 kronor skulle erhållas icke i det taxerade beloppet utan genom minskning av det procenttal, efter vilket skatten skulle utgå, med $\frac{1}{10}$ procent för varje barn, varemot lindring enligt propositionens grunder skulle tillerkännas skattskyldige med inkomst mellan 6,000 kronor och 9,000 kronor. Sedan bevillningsutskottet emellertid avstyrkt motionen, vars verkningar ej kunde förutses, stannade riksdagen vid det mycket måttliga framsteg, Kungl. Maj:ts förslaget, och bestämmelsen härutinnan kvarstår, som bekant, oförändrad i förordningens 19 § 2 mom.

I samma förordnings 19 § 3 mom. föreligger härjämte en genom 1910 års skattelagstiftning beredd möjlighet till skattelindring på grund av försörjningsplikt även gent emot äldre barn och mot andra närstående än barn. I enskilda fall, då skattskyldigs skatteförmåga är på grund av särskilda förhållanden, bl. a. underhåll av närstående, dock ej barn under 15 år, väsentligen nedsatt, kan skattskyldig med taxerat belopp av högst 3,000 kronor erhålla nedsättning däri med högst hälften, och, om det taxerade beloppet ej överstiger 1,500 kronor, kan, där omständigheterna äro särdeles ömmande, fullständig befrielse från skatt medgivas.

En verksam, om ock blott tillfällig tillämpning har grundsatsen om skatte-

lindring för familjeförsörjare fått i förordningen om värnskatt, enligt vilkens 6 § skattskyldig, som är berättigad till barnavdrag enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, skall njuta nedsättning i själva värnskattebeloppet med $\frac{1}{10}$ för varje barn.»

I sammanhang härmed fäster jag uppmärksamheten å den av 1916 års riksdag antagna provisoriska lagstiftning om särskilt avdrag vid 1916 års taxering till bevillning för inkomst av kapital eller arbete, promulgerad genom kungl. förordningen den 24 mars 1916, som i huvudsak stadgar följande:

»Om skattskyldig svensk medborgare eller, i fråga om äkta makar, dessa tillhoppa icke för året taxeras enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt för ett taxerat belopp av minst 2,400 kronor, och den skattskyldige har att på grund av försörjningsplikt underhålla minst tre barn, vilkas ålder vid taxeringsårets början understiger femton år, må taxeringsmyndighet, efter prövning av behovet i varje särskilt fall, medgiva nedsättning av den i den skattskyldiges mantalsskrivningsort enligt gällande förordning angående bevillning av fast egendom samt av inkomst beskattningsbara inkomsten med följande procent, nämligen,

om den skattskyldiges eller, i fråga om äkta makar, deras sammanlagda i mantalsskrivningsorten bevillningstaxerade inkomst uppgår till

belopp understigande 1,200 kr., med högst 80 procent

1,200 kr. men ej till 1,800 » » » 50 »

1,800 » » » » 2,400 » » » 30 » »

I det bevillningsutskottets betänkande, som föregick 1916 års riksdags nyss berörda beslut, har anförts bland annat, hurusom en förhöjning av det redan bestående bevillningsfria avdraget skulle medföra rätt oberäkneliga konsekvenser i avseende å de kommunala skatteförhållandena. I kommuner, där ett sådant avdrag finge någon mera utsträckt tillämpning, skulle härav lätteligen åstadkommas en stark minskning i den beskattningsbara inkomstsumman och därav orsakad högre utdebitering, som alltför tungt kunde drabba de i skattelättnaden icke delaktiga. I vissa fall skulle på denna väg fullständig skattefrihet kunna inträda med därav följande betänklig nedgång i de över huvud skattskyldigas antal, vilket skulle öka förskjutningen i skattebördan. Av angivna skäl hade utskottet i stället tänkt sig avdraget såsom en procentisk nedsättning av det enligt bevillningsförordningen beskattningsbara inkomstbeloppet, så ordnad, att densamma inom viss av den taxerade inkomstens storlek beroende latitud kunde av taxerings-

myndigheterna lämpas efter de i varje fall förekommande omständigheterna. En sådan anordning hade till följd, att ingen skattskyldig bleve helt fri från skatt och att även de, som erhöle nedsättning, finge kännning av den relativt skärpta uttaxeringen. Utskottet hade ansett, att den så föreslagna lindringen, skulle kunna ifrågakomma även för inkomster, som ginge något över den gräns av 1,800 kronor, vid vilken de normala bevillningsfria avdragen upphöra, samt att en utsträckning i sådant hänseende till 2,400 kronor taxerad inkomst vore befogad. Enligt utskottets uttalande måste enligt sakens natur hänsyn tagas även till taxeringen för inkomst- och förmögenhets-skatt såsom mätaren av den skattskyldiges verkliga skattekraft, i överensstämmelse varmed såsom allmän förutsättning för åtnjutande av här ifrågavarande förmån uppställts, att, om den skattskyldige taxerats till sådan skatt, det taxerade beloppet ej uppgår till 2,400 kronor.

För min del har jag utgått från den uppfattningen, att det tidigare betonade kravet på största varsamhet vid beviljande av undantag från skattskyldighet, kan avsevärt mildras vid beviljande av särskilda lindringar i skattskyldigheten för dem, som göras skattskyldiga, men vilkas ekonomiska bärkraft på grund av inkomstens litenhet och familjeförsörjningens tyngd m. fl. tillstötande omständigheter är jämförelsevis svag.

Förutsättningen härför är emellertid enligt min mening, som fullt överensstämmer med den av 1916 års riksdag i detta hänseende uttalade, att lindringen kan utgå i sådan form, att den ej medför full skattefrihet och sålunda avsevärt kan nedbringa hela antalet inom kommunen över huvud taget skattskyldiga. Jag har på min väg kommit till i sak samma lösning av detta spörsmål, som valdes av riksdagen år 1916, i det att jag föreslagit en procentisk nedsättning av skatten såsom ersättning för det enligt bevillningsförordningen nu medgivna bevillningsfria avdraget. Denna metod leder vid antagandet av samma nedsättningsprocent i realiteten till samma resultat som den av riksdagen beslutade anordningen, enligt vilken nedsättning beräknas å den taxerade inkomsten, men den av mig valda metoden understryker — vilket synes mig önskvärt — i högre grad denna lindrings natur att vara en skattenedsättning, som ligger utanför själva inkomstberäkningens ram. Nedsättningens storlek och dess gradering för olika förhållanden hava av mig föreslagits oberoende av det beslut riksdagen fattat i frågan, vilket beror därpå, att mitt förslag icke i likhet med den av riksdagen antagna provisoriska lagstiftningen är en påbyggnad på redan förut gällande och fortfarande tillämpliga be-

stämmelser, något som i sin ordning beror på förslagets i många avseenden nya principer, för vilkas enhetliga genomförande kräves en viss frigjordhet från en del detaljbestämmelser, vilka intimt ansluta sig till gällande lagstiftning.

Jag har i mitt förslag såsom giltiga anledningar till den skattelindring, varom nu är fråga, upptagit i huvudsak enahanda omständigheter, som enligt bevillningsförordningen berättiga till höjning av det skattefria avdraget och lindring i inträdd skattskyldighet, men uteslutit en av de omständigheter, som nu kunna föranleda sådan skattelättnad. Sålunda har jag föreslagit skattelindring dels för familjeförsörjare, med inom vissa gränser växlande procenttal efter familjens storlek, dels ock efter särskild prövning i de individuella fallen för skattskyldiga, som på grund av särskilda förhållanden av annat slag än nyss är nämnt fått sin skatteförmåga väsentligen nedsatt. I sistnämnda avseende har jag i fråga om arten av här ifrågakarande förhållanden lämnat enahanda anvisning, som återfinnes i motsvarande paragraf i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt. Jag har vidare behandlat dessa två anledningar till skattefrihet såsom för sig fristående (46 § 1 och 2 mom.). Den uteslutna gruppen av omständigheter, som enligt vad nu gäller betinga särskild skattelindring, är den, som vilar på det förhållandet, att levnadskostnaderna i orten äro synnerligen höga i jämförelse med vad de äro inom riket i allmänhet. Denna orsak till skattelindring synes mig häva sitt egentliga berättigande i statens skattelagstiftning, där den jämväl bibehållits vid 1910 års skattereform (se 19 § 1 mom. förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt). Då det gäller att fylla statens skattebehov synes det mig vara nödvändigt och alldeles i sin ordning, att skattskyldigheten utjämnas efter inkomstens olika värde och bärkraft i olika delar av riket. Men då det gäller att täcka skattebehovet inom en viss kommun, skall denna kommun ses fristående för sig. Om levnadskostnaderna inom kommunen äro högre än inom andra kommuner, torde detta förhållande inverka relativt lika på alla skattskyldiga inom kommunen. Beloppet av deras kommunala skattebörda är i alla andra avseenden uteslutande beroende av förhållandena inom deras kommun och röner ingen inverkan därav, att skattebördan inom andra kommuner är större eller mindre. En utjämning av den kommunala skattebördan efter förhållandena inom andra kommuner synes mig därför ej vara möjlig att på denna väg genomföra och lär av ovan anförda skäl, att den för att vara rättvis bör i relativt lika omfattning komma alla skattdragande inom kommunen till godo, även bliva utan egentlig betydelse för

skattefördelningen emellan de skattskyldiga personerna. Däremot kan en på sådana grunder byggd skattelindring för inkomsttagarna leda till en oberäknelig och måhända ej fullt rättvis förskjutning av skattebördan till förfång för dem, som hava att betala egendomsskatt. De förskjutningar i sådan riktning, som följa av övriga skattelindringar, äro i och för sig ej så obetydliga, men de äro nödvändiga för åstadkommande av den rättvisa i skattefördelningen mellan de skattskyldiga efter deras större eller mindre bärkraft, som efter min mening måste uppställas såsom ett av de viktigaste målen för skattereformen. De kunna sålunda ej förebyggas, men jag vill redan nu påpeka, att jag sökt bereda nödig jämnvikt mellan de olika grupperna skattskyldiga genom de grunder, vilka jag föreslagit för skatte-repartitionen inom kommunen, en fråga, till vilken jag i annat sammanhang återkommer.

I fråga om detaljerna i mitt förslag till skattelindringar hänvisar jag till 46 §. Lindring, varom där är fråga, medgives, såsom jämväl nu är förhållandet, endast den, som är eller bör vara i kommunen mantalsskriven och vilkens ekonomiska bärkraft, såvitt den framgår av hans taxering, understiger ett visst minimum. I likhet med 1916 års riksdag har jag ansett taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt under nuvarande förhållanden giva den mest tillförlitliga bilden av den skattskyldiges ekonomiska läge, och jag har således gjort lindringen i den delen beroende av nämnda taxering. Gränsen, vid vilken rätt till lindring upphör, har emellertid av mig föreslagits vid ett vida högre belopp än enligt bevillningsförordningen gäller. 1916 års riksdag uttalade sig för en visserligen ej så betydande höjning av denna gräns och satte densamma utan vidare motivering vid ett taxerat belopp av 2,400 kronor, efter att bevillningsutskottet enligt ett tidigare förslag räknat med ett taxerat belopp av 3,000 kronor, motsvarande den gräns, vid vilken rätten till skattelindringar enligt 19 § 1 och 3 mom. förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt upphör. Då jag nu föreslår, att gränsen höjes, anser jag det vara både berättigat och i och för sig lämpligt att ansluta mig till nämnda förordnings stadgande i 19 § 2 mom., som medger skattelindring för familjeförsörjare med ett taxerat belopp till och med 6,000 kronor.

Det har från åtskilliga håll framhållits, att för vissa fall det vore oegentligt att begränsa det s. k. barnavdraget till barn under 15 år. Särskilt har det betonats, att föräldrar, som underhålla sina barn vid högre läroanstalter än folkskolan, vore i behov av någon skattelindring jämväl under den tid de finge bära utgifterna härför. Jag har genom ett stad-

gande i 46 § 1 mom. sista stycket sökt i någon mån tillmötesgå dessa enligt mitt förmenande ej obefogade önskemål.

Den föreslagna skattelindringen för familjeförsörjare i förhållande till familjens storlek är i förslaget graderad i förhållande till barnens antal. Redan skyldigheten att försörja *ett* barn har av mig ansetts böra medföra en lindrigare beskattning än den, som åligger ensamförsörjaren, eller den barnlöse gifta mannen. Lindringen har i detta fall satts till $\frac{1}{10}$ av skattens belopp. Vid högre barnantal ökas lindringen successivt för att nå sitt maximum, $\frac{5}{10}$ av skattens belopp, då barnens antal överstiger 8. Denna lindring medför i realiteten, att ensamförsörjaren och de barnlösa makarna beskattas högre än familjeförsörjarna. I fall en ogift eller barnlös skattskyldig har att försörja andra närstående än egna barn, kan han vinna nedsättning i skatten med högst $\frac{3}{10}$ på grund av bestämmelserna i 46 § 2 mom. Nämda bestämmelser leda även därtill, att lindringen för skattskyldiga, som hava att försörja på en gång barn och andra närstående eller som, jämte det de hava flera barn att försörja, av särskilda förhållanden såsom långvarig sjukdom eller olyckshändelse fått sin skatteförmåga nedsatt, kan uppgå ända till $\frac{8}{10}$ av skattens belopp. Högre *lindring* i skatten kan icke förekomma. Den lättnad i skattebördan, som avses i 47 § är av annan karaktär och har mera en socialpolitisk än en rent skattepolitisk grund.

Verkningarna av de föreslagna bestämmelsernas tillämpning inom de olika kommunerna kunna icke bedömas utan en noggrannare undersökning, som förutsätter en föregående provtaxering inom ett antal utvalda kommuner av skilda typer. Det torde dock, oberoende av en sådan undersökning, kunna redan nu sägas, att förskjutningarna i skattskyldigheten icke torde bliva alltför kännbara eller komma att gå i en olämplig riktning. Genom de nya bestämmelsernas avfattning är till en början sörjt för att antalet skattskyldiga inom envar kommun icke minskas på grund av 46 §:s tillämpning. Även de skattskyldiga, som kunna vinna högst medgivna lindring, kvarstå såsom skattskyldiga och få själva genom eventuellt högre utdebiteringsprocent bidra till täckande av den beviljade skattelindringen. De, som icke komma i åtnjutande av någon som helst skattelindring, äro tydligen relativt mera skattekraftiga och kunna utan kännbar olägenhet bära de ökade bördor, som åläggas dem för att lindra skattebördan för de absolut och relativt litet bärkraftiga skuldrorna. Den nuvarande skattefördelningen inom kommunerna är utan allt tvivel synner-

ligen ojämn och verkar en relativt för hög belastning av dem, som äro mindre bemedlade och hava små eller medelstora inkomster, men med sina begränsade tillgångar måste försörja en stor familj eller andra av deras hjälp beroende personer. Den lättnad, som kan beredas sådana skattskyldiga på bekostnad av de bättre situerade, torde, såvida den håller sig inom måttet för det rimliga och lämpliga, vara väl berättigad. Att avvisa en sådan lättnad på grund därav, att den vållar förskjutningar av den nuvarande skattskyldigheten, synes mig vara befogat, endast om det visas, att förskjutningarna gå i orätt riktning eller leda till en belastning på andra håll, som blir orättvis eller alltför hög. Detta torde icke kunna sägas om det föreliggande förslagets verkningar.

Vid en utdebitering av 100 procent av skattens grundbelopp blir den kommunala inkomstskatten för en person med 800 kronors behållen inkomst inom kommunen:

om han är ogift och ej är berättigad till särskild lindring enligt 46 § 2 mom. — kr. 1.60;

om han är ogift och berättigad till sådan lindring, lägst — kr. 1.12;

om han är familjeförsörjare, som ej får lindring enligt 46 § 2 mom., då barnens antal är

högst 2	kr. 1.44
3 eller 4	» 1.28
5 eller 6	» 1.12
7 eller 8	» 0.96
över 8.....	» 0.80.

Är han berättigad till lindring enligt 46 § 2 mom., kan skatten minskas med ytterligare högst $\frac{3}{10}$, vilket i detta exempel för familjeförsörjare med mer än 8 barn kan leda till skattens sänkning ända till 32 öre. Men för en skattskyldig i sådant inkomstläge och med så stor familj kan en dylik lindring i och för sig icke synas annat än berättigad, särskilt då sådana omständigheter som långvarig sjukdom eller olycks-händelse eller skyldighet att försörja andra närstående än den egna familjen tillkomma, försvagande hans redan fränsett dem mycket dåliga skatteförmåga. Om utdebiteringen inom kommunen, därest 46 § ej behöfde tillämpas, kunnat hållas vid 500 procent, hade han fått betala i kommunal inkomstskatt 8 kronor; om vid paragrafens tillämpning utdebiteringen måste sättas högre och han får åtnjuta högsta medgivna lindring, får han i stället betala

vid en utdebitering av	800 %	kr.	2.56
» » » »	1,000 %	»	3.20
» » » »	1,500 %	»	4.80.

Det kan icke antagas, att i och för sig paragrafens tillämpning i något fall kan föranleda så stor ökning av utdebiteringsprocenten som 60 procent eller däröver. Men möjligen får man i vissa kommuner räkna med en höjning av bortåt 10 à 20 procent. Denna höjning torde dock neutraliseras genom de bestämmelser, som leda till minskning i debiteringsprocenten. I sådan riktning torde förslaget verka på grund av sin tendens att tillföra kommunerna nya skattekällor och möjliggöra samtliga skatte-källors mera verksamma utnyttjande.

Enligt bevillningsförrordningen kan en person med 800 kronors taxerad inkomst komma i åtnjutande av fullständig skattefrihet, om han antingen har att försörja jämte sig själv mer än tre personer eller ock bor å en s. k. dyrort och därjämte fått sin skatteförmåga väsentligen nedsatt på grund av särskilda förhållanden såsom långvarig sjuklighet, stark skuldsättning eller olyckshändelse. Eljest kan hans skattskyldighet nedsättas, så att skatten beräknas, i stället för å det normala beskattningsbara beloppet 350 kronor, å ett belopp, som ligger mellan detta och lägst 150 kronor, alltså med i runt tal högst 57 procent.

En jämförelse mellan de föreslagna och de nu gällande bestämmelsernas verkningar kan knappast ske, då dessa bestämmelser äro ganska olikartade och de nuvarande bestämmelsernas i stor utsträckning fakultativa tillämpning ytterligare minskar antalet fasta jämförelsepunkter. Då emellertid det torde få anses vara allmänt erkänt, att de nuvarande bestämmelserna ej äro ändamålsenliga eller tidsenliga, synes man ej heller kunna tillmäta resultatet av en sådan jämförelse alltför stort värde. Det är ej det rent matematiska förhållandet mellan särskilda fall, som giver utslaget till förmån för det ena eller det andra systemet; det avgörande torde vara, med vilken noggrannhet man avvägt den differentiering i skattskyldighet, som särskilda för skatteförmågans bedömande väsentliga faktorer i de särskilda fallen åstadkomma. Och i det avseendet lär, såsom jag vågar hoppas, förslaget innebära önskvärda framsteg i förhållande till vad bevillningsförrordningen i ty fall stadgar.

Om äkta makars skattskyldighet.

47 §.

Särskilda bestämmelser om gift kvinnas taxering infördes i bevillningsförrordningen först genom kungl. kungörelsen den 16 oktober 1908. Enligt därförut rådande praxis skulle mannen taxeras såväl för sin egen som

för all sin hustrus inkomst utan avseende på dess beskaffenhet och utan hänsyn till om hustrun enligt lag ägde att ensam råda däröver eller icke. I beviltningsförrordningen fanns uti förevarande avseende endast det stadgandet, att vid bestämmande av beviltningsfrihet eller lindring i beviltningen i gift mans inkomst skulle inbegripas även hans hustrus inkomst.

Den huvudsakliga anledningen till att frågan om gift kvinnas särskilda taxering uppkom var den, att sådan taxering utgjorde — såsom den fortfarande är — förutsättningen för kommunal rösträtt. I syfte att bereda kommunal rösträtt åt ogift kvinna, som hade egendom under egen förvaltning, väcktes sålunda vid 1904 års riksdag en motion, i vilken föreslogs bl. a.,

1:o) att riksdagen måtte besluta sådan ändring i beviltningsförrordningen, varigenom gift kvinna, som hade egendom under egen förvaltning, måtte tillerkännas uttrycklig rätt att medelst särskild debetsedel för sig beskattas, samt

2:o) att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i beviltnings- och inkomstskatteförrordningarna, att gifta makars inkomster ej vidare skulle sammanräknas i fråga om medgivande av beviltningsfritt avdrag eller i fråga om beräkning av inkomstskatt.

I sistnämnda del blev motionen av beviltningsutskottet enhälligt avstyrkt och av riksdagen avslagen. Till stöd för sitt avstyrkande anförde utskottet, att meddelande av föreskrifter i det angivna syftet syntes, även om något avseende icke fästes vid möjlig minskning av statsverkets inkomster, vara mindre tillrädligt redan av det skälet, att det helt visst skulle väcka ovilja, om familjer med samma årsinkomst finge utgöra olika skatt blott därför, att hustrun i ena fallet ägde inkomst, däröver hon hade att ensam råda, men i det andra fallet saknade sådan inkomst.

Däremot föranledde motionen i sin första del en skrivelse från riksdagen till Kungl. Maj:t. I denna skrivelse, som är dagtecknad den 27 april 1904, hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes för riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, att gift kvinna med egendom, däröver hon enligt lag ägde att ensam råda, bleve med särskild debetsedel för sig beskattad. Riksdagen anförde, att den funne det vara billigt och rättvist, att gift kvinna för sådana intäkter, däröver hon enligt lag ägde att ensam råda, för sig taxerades, samt att således beviltning henne påfördes och särskild debetsedel för henne utfärdades. I likhet med vad i motionen framhölles, ansåge därför riksdagen, att i beviltningsförrordningen borde lämnas uttrycklig föreskrift i berörda hänseende, helst bestämmelserna om äkta makars skattskyldighet därigenom komme att bringas i överensstämmelse med gällande lagstiftning angående deras inbördes egendomsförhållanden och omfattningen av mannens målsmanskap. Riksdagen funne sig emellertid icke böra avgiva något förslag till de bestämmelser, som tarvades för genomförande av den sålunda förordade ändringen i beviltningsförrordningen. Enligt riksdagens mening borde nämligen nya föreskrifter i ämnet föregås av en utredning beträffande den inverkan, dessa kunde hava å såväl beviltningsförrordningens stadganden i övrigt som också uppbördsreglementet och andra därmed sammanhörande författningar.

I det förslag till ny förordning om inkomstskatt och till vissa ändringar i bevillningsförordningen, som år 1904 utarbetades inom finansdepartementet, upptogs även frågan om gift kvinnas beskattning. I detta förslag gjordes beskattningen fakultativ, så att gift kvinna, som hade inkomst, däröver hon enligt lag ägde att ensam råda, skulle för sig taxeras endast för så vitt hon eller god man för henne genom avlämnande av särskild deklaration gjorde framställning därom.

Gällande bevillningsförordning stadgar, att, om skattskyldig är gift, skall i hans taxering inbegripas jämväl hustruns inkomst, dock att i fall, där hustrun haft inkomst, som rättsligen varit från mannens förvaltning undantagen, hustrun skall taxeras därför. Den särskilda taxeringen av hustrun är således obligatorisk under den i förordningen angivna förutsättningen. I fråga om det avdrag för ränta å gäld, som enligt förordningen är medgivet vid beräkning av inkomst av kapital, är vidare stadgat, att där hustru är särskilt skattskyldig, den av makarna, som haft behållen inkomst av kapital, äger åtnjuta avdrag även för den andra maken åliggande skuldränta, som icke kunnat täckas av dennes egen inkomst av kapital. Rätten till befrielse från eller lindring i bevillningen vid äkta makars taxering är enligt bevillningsförordningen ställd i beroende av storleken av makarnas sammanräknade årsinkomster. Hava makar blivit särskilt taxerade, skall bevillningen ändock beräknas efter de för dem båda taxerade beloppen sammanräknade och påföras makarna efter storleken av varderas taxerade belopp.

I det finansministerns yttrande till statsrådsprotokollet, som finnes bilagt *Kungl. Maj:ts proposition till 1908 års riksdag* om ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen angående bevillning av fast egendom samt av inkomst den 13 september 1907 m. m. — varur jämväl förestående historiska utredning av frågan om gift kvinnas taxering är hämtad — heter det i fråga om de grunder, efter vilka förslag i sådant syfte blivit uppgjort, bl. a. följande:

»Även om makarna sålunda böra i förekommande fall vardera för sig taxeras för inkomst, måste de enligt min mening dock med vårt beskattningssystem nuvarande anordning betraktas såsom en enhet, så vitt angår det beskattningsbara inkomstbeloppet. Detta innebär, att frihet från bevillning bör i allmänhet äga rum endast om deras sammanräknade inkomst understigit 500 kronor samt lindring i bevillningen medgivas allenast med avseende på summan av bådaskad inkomst. Likaledes bör degression eller progression i fråga om inkomstskatten beräknas i förhållande till makarnas sammanlagda inkomst. Det belopp, som efter den sammanlagda inkomsten skall utgöras i bevillning eller inkomstskatt, bör därefter fördelas på makarna och påföras vardera av dem efter förhållandet mellan hela inkomstsumman och varderas särskilda inkomst.

I detta avseende framställdes, såsom jag redan nämnt, ett alldeles motsatt förslag i den motion, som förekom vid 1904 års riksdag, i det att däri föreslogs, att gifta makars inkomster ej vidare skulle sammanräknas i fråga om medgivande av bevillningsfritt avdrag eller i fråga om beräkning av inkomstskatt. Detta förslag blev dock av riksdagen bestämt avvisat. Det av bevillningsutskottet för avslag anförda skälet, att det skulle vara ägnat att väcka ovilja, att familjer med lika inkomst bleve helt olika beskattade endast därför, att i ena fallet hustrun icke hade men i andra fallet hade enskild inkomst, synes mig vara synnerligen beaktansvärt. Om man tänker sig, att båda familjerna förfogade över 1,800 kronors inkomst och att kommunalutskylderna uppginge till 6 kronor för bevillningskrona, skulle för den familj, där mannen ensam finge skatta för hela inkomsten, erläggas 18 kronor i bevillning, 10 kronor i inkomstskatt och 108 kronor i kommunalutskylder eller tillhopa 136 kronor. I fall däremot i den andra familjen 700 kronor av inkomsten vore av den beskaffenhet, att hustrun enligt lag ägde ensam råda däröver, och mannen således vore skattskyldig endast för 1,100 kronors inkomst, komme, om makarna icke i fråga om lindring i bevillning och beräkning av inkomstskatt betraktades såsom en enhet, deras sammanlagda utskylder att uppgå till allenast 9 kronor i bevillning, 3 kronor i inkomstskatt och 54 kronor i kommunalutskylder, tillsammans 66 kronor eller följaktligen mindre än hälften av vad den förra familjen fått erlägga. I allmänhet taget måste dock dessa båda familjer anses äga samma skatteförmåga och till följd däraf böra vid beskattning behandlas lika. Företrädesvis gäller detta, om hustruns inkomst härflutit av kapital eller av sådan verksamhet, som icke i högre grad varit hinderlig för hennes arbete i hemmet. Om åter hustruns inkomst uppkommit av verksamhet, som, till följd därav, att den hindrat hennes arbete i hemmet, föranlett kostnad för anställande av särskilt biträde för sådant ändamål, kan förhållandet i viss mån vara ett annat. Frågan om medgivande av skattelindring på grund av dylik kostnad, vilken fråga är av ganska komplicerad natur, sammanhänger emellertid nära med den fråga om avdrag för den skattskyldige åliggande försörjningsplikt, som tillhör programmet för den igångsatta allmänna revisionen av skattelagstiftningen, och kan uppenbarligen icke lämpligen lösas annorledes än i samband därmed.»

Vid behandlingen av frågan om de »speciella avdragen» har jag redogjort för de senaste årtiondenas strävanden att av skattepolitiska skäl lätta skattebördan för familjeförsörjare med hänsyn till deras mindre skatteförmåga. Yrkanden i sådan riktning hava emellertid framkommit även i avsikt att främja rent befolkningspolitiska syften. I sådant avseende framkomna förslag hava gått ut på än att lindra skattebördan för familjeförsörjare, än att skärpa de ogiftas eller barnlösas skatteplikt och än någon kombination av bägge dessa syften. Jag tillåter mig att här citera den av bevillningsutskottet vid 1915 års riksdag utarbetade uti dess betänkande nr 10 intagna historik rörande denna fråga. Det heter där:

»Införande av strängare beskattning av ogifta män förordades i riksdagsmotioner 1892 och 1893 av herr Persson i Vadensjö, som i den förra motionen (II: 126) begärde utredning angående en bevillning, som skulle utgå med lägre belopp av gifta män än av män, som ej vore eller varit gifta och uppnått en ålder av minst 25 år, samt i den senare motionen (II: 135) tillspetsade förslaget därhän, att bevillningen skulle erläggas med dubbla beloppet av män, som uppnått 25 år och ej vore eller varit gifta eller hade barn av föregående äktenskap. Bevillningsutskottet avstyrkte i båda fallen, enär motionärens förslag innebure en avvikelse från gällande beskattningsprinciper, och riksdagen avlog båda motionerna.

Vid 1908 års riksdag kom frågan ånyo upp i två motioner, den ena, II: 47, av herr Erlansson och den andra, II: 105, av herr Hörnsten. Den förre ville införa en typisk s. k. ungarlsskatt i form av en extra skatt för ogifta män över 30 år att utgå med viss procent av årsinkomsten. Herr Hörnsten åter synes hava haft ett djupare grepp på frågan, då han begärde utredning dels angående successiv skattelindring för därav i behov varande familjeförsörjare, som hade minderåriga barn, avpassad efter såväl barnantalet som den ekonomiska ställningen, dels ock beträffande en progression i skatten för barnlösa personer, gifta eller ogifta, män eller kvinnor, i viss ålder. Av principiella skäl och, vad anginge skattelindring åt familjeförsörjare, under hänvisning till den i 11 § bevillningsförfordningen givna möjligheten till höjt bevillningsavdrag blevo dock motionerna avstyrkta i bevillningsutskottet och avslagna i kamrarna.

En genomgående grundsats i vårt skattesystem är, som bekant, att äkta makar betraktas såsom ett gemensamt skattesubjekt, något som givetvis i avseende å såväl skattelindringar som skärpningar av den normala skatteplikten kan bliva av ganska kännbar ekonomisk innebörd. Därför har också i strävandena för höjande av äktenskapsfrekvensen ingått önskemålet att åvägabringa ett frångående av denna princip. Vid 1910 års riksdag, i anledning av de nya skattepropositionerna, begärdes i en motion, I: 85, av herr Clason utredning, vilka åtgärder lämpligen kunde vidtagas för att i möjligaste mån undanröja berörda »oegentlighet i vår skattelagstiftning». Sedan utskottet avstyrkt bifall härtill under åberopande av den väntade kommunalskatteutredningen, stannade kamrarna i olika beslut, vadan frågan hade förfallit. Redan påföljande riksdag förnyade herr Clason sin motion, I: 48, varjämte samma yrkande framfördes i andra kammaren i motionen nr 86 av friherre Palmstierna. Efter det bevillningsutskottet med en motivering, som gav frågan en väsentligen vidgad innebörd, tillstyrkt, att en utredning i ämnet finge ske i samband med den pågående kommunalskatteutredningen, blev detta utskottets förslag bifallet i båda kamrarna. Riksdagens skrivelse i anledning härav blev även omedelbart överlämnad till kommunalskattekommitterade, på vilkas åtgärd ärendet ännu beror.»

I nyssnämnda skrivelse, dagtecknad den 6 maj 1911, yttrade riksdagen följande:

»Den jämförande befolkningsstatistiken utvisar för Sveriges del i fråga om de ingångna äktenskapens antal, antalet lefvande födda barn ävensom de utom

äktenskapet föddas antal avvikelser från medelsiffrorna, tydligt pekande på tillvaron av missförhållanden, som påkalla den allvarligaste uppmärksamhet. Likasom orsakerna till dessa missförhållanden äro många och vitt skilda, har man helt visst också att på mera än en väg söka motarbeta desamma.

Då motionärerna i fråga om ett visst område, nämligen skattelagstiftningens, framhållit, att vissa där gällande bestämmelser kunna vara ägnade att i sin mån menligt inverka på äktenskapsfrekvensen, och framställt förslag i avsikt att vinna rättelse härutinnan, har riksdagen funnit syftet med deras framställning vara synnerligt beaktansvärt. Det torde också vara obestridligt, att vid tillämpningen av våra gällande bestämmelser om skattefria avdrag, vissa oegentligheter kunna uppstå. Att genom ändrade föreskrifter söka förekomma dylika, likasom att överhuvud taget på skattelagstiftningens väg befordra det förevarande syftet, möter emellertid enligt sakens natur stora svårigheter. En radikal utväg vore givetvis att som regel göra äkta makar till självständiga skattesubjekt. Därigenom skulle undanröjas åtminstone den i motionerna särskilt betonade oegentligheten beträffande avdragen. En sådan åtgärd skulle emellertid innebära ett brytande med en av grundprinciperna i vårt skattesystem, äkta makars samfällda beskattning, en princip, som är allmänt erkänd även i utlandet. Riksdagen har fördenskull tagit i övervägande, huruvida icke på annat sätt åtgärder kunde vidtagas för erhållande av en för ifrågavarande ändamål gynnsammare skattelagstiftning. Såsom möjliga utvägar hava därvid framställt sig de i motionerna antydda, nämligen dels att sänka existensminimum för ogift person och höja detsamma för samlevande äkta makar, dels ock att på lägre inkomststadium vid bedömande av äkta makars skatteförmåga måhända större hänsyn än i gällande skattelagstiftning kunde tagas till det antal barn, de hava att försörja.

Det har själfallet ej varit riksdagen möjligt att i frågans förevarande utredda skick lämna närmare anvisningar, men har riksdagen, utan att överskatta betydelsen av de ifrågasatta åtgärderna, ansett dem likväl såsom lämpliga utgångspunkter för en blivande utredning kunna läggas till grund för en framställning i saken. Ett effektivt tillgodoseende av motionärernas önskemål förutsätter emellertid, att bestämmelserna om existensminimum och skattefria avdrag komma att avse även kommunalskatten, men härvidlag lära beträffande åtskilliga kommuner vissa svårigheter möta i fråga om särskilt de skattefria avdragen.

Frågan om ändrade grunder för den kommunala beskattningen är emellertid redan föremål för utredning, och synes det riksdagen, att en undersökning av förevarande mera speciella fråga lämpligen bör kunna äga rum i samband med samma utredning.»

Berörda betänkande av bevillningsutskottet vid 1915 års riksdag var föranlett av fyra vid samma riksdag väckta motioner, vilka samtliga enligt utskottets förmenande avsågo att, om ock på olika vägar, söka botemedel för de missförhållanden, som i vårt land gjort sig allt starkare kännbara beträffande minskning i de ingångna äktenskapens antal och i nativiteten. Man hade, yttrade utskottet, med hänsyn därtill ansett, att de medborgare, som inginge äktenskap och bildade familj, borde jämväl i befolkningspolitiskt intresse beredas särskilda lättnader i skattebördan. I en av de nämnda motionerna föreslogs, att riks-

dagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i bevillningsförordningen och förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, att man och hustru, om båda ägde inkomst eller förmögenhet, skulle beskattas var för sig. Bevillningsutskottet hänvisade i fråga om samma motion därtill, att bevillningsutskottet och riksdagen år 1911 icke kunnat biträda en reform, varigenom regeln om äkta makars samfällda beskattning skulle brytas. Det kunde emellertid icke förnekas, att principens tillämpning, särskilt beträffande de bevillningsfria avdragen, vore förenad med bestämda olägenheter. Under avvaktan på resultatet av kommunalskattekommitterades arbete fann sig utskottet dock icke böra frånträda sin år 1911 uttalade, av riksdagen godkända mening, i anslutning vartill utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Berörda hemställan blev av riksdagen bifallen.

Nu föreliggande förslag står i fråga om äkta makars skattskyldighet i princip på bevillningsförordningens ståndpunkt. Sålunda bibehålles principen, att mannen i regel är skattskyldig för båda makarnas inkomster. I det fall, att hustrun haft inkomst, som rättsligen varit från mannens förvaltning undantagen, har hon emellertid ansetts böra vara själv skattskyldig för samma inkomst. Enligt förslaget skall hon likväl icke, såsom förhållandet i motsvarande fall är enligt bevillningsförordningen och statens förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, särskilt taxeras. En av anledningarna till att särskild taxering av gift kvinna infördes var ju den att bereda henne kommunal rösträtt. En dylik särskild taxering av hustrus inkomster vid sidan av mannens innebär dock en onödig omväg ur rent skatteteknisk synpunkt. Då det måste antagas, att vid den omläggning av den kommunala rösträtten, som nödvändiggöres av en reform av det kommunala beskattningsväsendet, sådana anordningar kunna träffas, att personligen skattskyldig gift kvinnas kommunala rösträtt icke med nödvändighet blir beroende av att hon är särskild taxerad, har jag byggt förslaget om äkta makars skattskyldighet i det fall, att hustrun haft inkomst, som rättsligen varit från mannens förvaltning undantagen, på en anordning enligt, vilken makarna gemensamt *taxeras* men varderas *skattskyldighet* göres beroende av storleken av hans behållna inkomst inom kommunen. Den skattetekniska anordningen är således densamma, som i fråga om äkta makars skattskyldighet kommit till användning i förordningen om krigskonjunkturskatt.

I nyssberörda fall — att hustrun haft inkomst, som rättsligen varit från mannens förvaltning undantagen — beräknas enligt förslaget vardera makens inkomst inom kommunen för sig, dock att om de konventionella

avdrag, vartill endera maken enligt 38 § 2 mom. i förslaget är berättigad, överskrida dennes inkomst, överskjutande beloppet må avdragas för beräkning av den andra makens behållna inkomst inom kommunen.

Själva skatteberäkningen verkställs på så sätt, att makarnas behållna inkomster inom kommunen sammanläggas till ett belopp, vilket under givna förutsättningar minskas enligt 44 § 1 mom., så att den beskattningsbara inkomsten framkommer. I förhållande till sistnämnda belopp uträknas därefter inkomstskattens grundbelopp med iakttagande i förekommande fall av den lindring i skatten, som enligt 46 § kan ifrågakomma, såvida makarnas sammanlagda enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt för året taxerade belopp icke överstiger 6,000 kronor. Skatten fördelas slutligen till utgörande mellan makarna i förhållande till storleken av varderas behållna inkomst inom kommunen. På sådant sätt tillkommer vardera maken så stor del av den skattelindring, lagen i allmänhet eller i det särskilda fallet medger, som proportionsvis svarar mot hans inkomst i förhållande till makarnas sammanlagda inkomst.

Härav framgår således, att principen om äkta makar såsom en enhet i beskattningsavseende är avsedd att även framdeles bibehållas inom kommunalbeskattningen. En avvikelse härifrån i vidare mån än lagstiftningen nu medger synes icke vara, åtminstone ur skattepolitisk synpunkt, av förhållandena påkallad. Det lär nämligen, såsom finansministern yttrade vid framläggande av förslaget till bestämmelser om gift kvinnas taxering, förhålla sig så, att en familjs skatteförmåga i allmänhet är densamma, vare sig inkomsten åtnjutes av mannen ensam eller av både honom och hustrun. De allmänna bestämmelserna om äkta makars skattskyldighet, avfattade i överensstämmelse med nu gällande principer, äro meddelade i 47 § 1 mom. I 47 § 2 mom. återfinnas de bestämmelser, som avse att åvägabringa en viss lättnad i skattebördan för äkta makar, där familjens sammanlagda inkomst uppkommit till större eller mindre del genom hustruns arbete. I 44 § har ytterligare en särskild förmån i beskattningshänseende medgivits för äkta makar, i det att det skattefria existensminimum för dem blivit satt till ett högre belopp än för ensamförsörjaren. Däremot har för äkta makar, vilkas inkomster överskrida det skattefria existensminimum icke — på grund därav att de äro gifta — stadgats någon särskild förmån, motsvarande den i 46 § för där angivna fall medgivna. Behovet av en särskild skattelindring för äkta makar, som bägge äro arbetsföra, har nämligen icke ansetts vara ostridigt. Endast för det fall, att hustrun genom arbete, som ej direkt avser hemmets skötande, bidrager till familjens underhåll, har jag trott mig

hava anledning att föreslå särskild lättnad i makarnas gemensamma skattebörda.

Vid avfattandet av bestämmelserna i 47 § 2 mom. har jag låtit leda mig av enahanda socialpolitiska synpunkter, som framkommit i herr Clasons återopade motioner vid riksdagarna 1910 och 1911 och vilka, efter vad det vill synas, vunnit ett visst erkännande av riksdagen. Jag är fullt på det klara med att dessa bestämmelser icke hava något egentligt skattepolitiskt berättigande eller ens hava något samband med skattepolitiken, och jag har ingalunda överskattat deras betydelse för äktenskapsfrekvensens höjande eller för de övriga mål, som motionären angivit sig vilja främja med sitt förslag. Men de i motionerna återopade missförhållandena synas mig emellertid, om de föreligga i den omfattning, som blivit antydd, vara så allvarliga till sina verkningar, att de böra med all makt och även med anlitande av de utvägar, skattelagstiftningen erbjuder, i samhällets intresse motarbetas. Måhända kunna lättnader i skatteavseende bidra till förefintliga missförhållandens avhjälpan i sådana fall, då en man och en kvinna avhålla sig från att genom vigsel legalisera sin sammanlevnad av hänsyn därtill, att de såsom äkta makar få betala avsevärt högre utskylder till stat och kommun än de hava att erlægga, så länge de beskattas var för sig såsom fullt självständiga skattesubjekt.

Givetvis bör denna fråga upptagas till övervägande även vid en blivande revision av statens skattelagstiftning. Vid den kommunala skatte-reformen torde den emellertid kunna upptagas till behandling oberoende av huru densamma löses för statens del. Kommunens säregna förhållanden synas mig här påkalla en fristående och särskild lagstiftning.

Bestämmelserna i fråga avse, såsom nyss är nämnt, endast de fall, då hustrun har särskild inkomst av arbete, som antingen taxeras särskilt hos henne eller ingår i mannens taxering. Att åstadkomma någon särskild lättnad i skattebördan för äkta makar för det fall, att hustrun har s. k. fonderad inkomst eller, vad som står denna nära men måhända i det allmänna medvetandet icke såsom sådan inkomst uppfattas, livränta, undantagsförmån eller periodiskt understöd, har icke synts mig behövt eller på något sätt lämpligt, och den föreslagna skattelättnaden har begränsats till familjer med i bästa fall medelmåttiga existensvillkor. Vid fastställandet av denna begränsning har jag funnit det mest försvarligt att ansluta mig till den gräns, som i 19 § 2 mom. förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt blivit bestämd för rätten till s. k. barnavdrag och som i det föreliggande förslaget blivit upptagen för motsvarande fall. Med hänsyn

därtill att de samhällskretsar, som huvudsakligen torde hava intresse av den skattelindring, varom här är fråga, knappast torde ligga ovanför nämnda inkomstgräns, synes densamma vara i och för sig fullt försvarlig.

Reduktion, varom här är fråga, leder i här nedan angivna fall därtill, att hustruns arbetsinkomst nedsättes,

om densamma utgör	500 kr.,	till	300 kr.	eller med	40.0 %
»	800	»	510	»	36.25
»	1,000	»	650	»	35.0
»	1,500	»	1,050	»	30.0
»	2,000	»	1,500	»	25.0
»	2,500	»	2,000	»	20.0
»	3,000	»	2,500	»	16.67
»	4,000	»	3,500	»	12.5
»	5,000	»	4,500	»	10.0
»	6,000	»	5,500	»	8.33

Om nämnda inkomst överstiger 6,000 kronor, äger, såsom redan är nämnt, ingen nedsättning rum på grund av bestämmelserna i 47 § 2 mom.

Huru vid skattens uträkning i särskilda fall skall förfaras vid tillämpning av här angivna bestämmelser klargöres genom följande exempel.

Exempel: Mannen har en i kommunen taxerad inkomst av åtskilliga källor å 2,000 kronor; hustrun har endast inkomst av arbetsanställning till belopp av 1,000 kronor. Makarnas enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade belopp överstiger icke 6,000 kronor. Enligt 38 § 2 mom. äro makarna berättigade till avdrag, mannen för 200 kronor och hustrun för 100 kronor. Deras behållna inkomst inom kommunen än alltså 2,700 kronor, därav för mannen 1,800 och för hustrun 900 kronor; den beskattningsbara inkomsten är enligt 44 § 1,900 kronor. Enligt 47 § 2 mom. skall sistnämnda belopp nedsättas med 350 kronor ($\frac{4}{10}$ av 500 kronor + $\frac{3}{10}$ av 500 kronor) till 1,550 kronor. En procent av detta belopp blir 15 kronor 50 öre. Makarna hava tre barn och få nedsättning i skatten enligt 46 § 1 mom. med $\frac{2}{10}$ av sistnämnda belopp eller med 3 kronor 10 öre till 12 kronor 40 öre. Detta belopp, motsvarande omkring 0.459 procent av den behållna inkomsten, blir skattens grundbelopp, som utgör underlaget för utdebiteringen inom kommunen enligt den för inkomstskatten inom kommunen bestämda skatteprocenten. Under antagande att den för året inom kommunen för den kommunala inkomstskatten bestämda skatteprocenten är 600, blir den för makarna gemensamma inkomstskatten

74 kronor 40 öre eller omkring 2.75 procent av den behållna inkomsten. Av sistnämnda skattebelopp belöper, efter skattens förhållande till vardera makens behållna inkomst inom kommunen, å mannen $\frac{2}{3}$ eller 49 kronor 60 öre och å hustrun $\frac{1}{3}$ eller 24 kronor 80 öre.

Om den i 47 § 2 mom. omförmälda skattelindringen icke varit medgiven, skulle skattens grundbelopp hava blivit 15 kronor 20 öre, motsvarande ungefär 0.563 procent av den behållna inkomsten inom kommunen. Skatten till kommunen hade då vid antagen utdebitering av 600 procent blivit 91 kronor 20 öre, vilket belopp motsvarar ungefär 3.38 procent av den behållna inkomsten.

5 Kap.

Om kommunal förmögenhetsskatt.

Såsom redan är nämnt, har den kommunala förmögenhetsskatten enligt förslaget att fylla en uppgift av i huvudsak kompletterande natur. Förmögenheten är nämligen såsom beskattningsföremål redan för statsbeskattningens del tagen i anspråk i så pass vidsträckt omfattning, att det icke synes tillrådligt att låta kommunalbeskattningen inrikta sig på densamma i ett direkt och huvudsakligt syfte att därav utvinna något mera avsevärt skattebidrag. Det av mig förordade kommunala beskattningssystemet upptager i sig egendomsskatten, som är en ren objektskatt, en skatt, som träffar viss förmögenhetstillgång efter dess objektiva värde och således oberoende av ägarens personliga förhållanden. Det synes mig synnerligen lämpligt att vid sidan av denna skatt i utjämnande syfte anordna en skatt på den behållna förmögenheten, d. v. s. den efter avdrag för ägarens skulder återstående förmögenheten. Givetvis åstadkommer man genom en sådan förmögenhetsskatt även en hårdare beskattning av den fonderade inkomsten i förhållande till den icke fonderade. Däremot torde icke vara någonting att erinra, utan synes mig tvärtom en sådan konsekvens fullt riktig och eftersträfvansvärd.

Vår nuvarande kommunala skattelagstiftning känner icke till någon skatt på den behållna förmögenheten. På statsbeskattningens område hava vi däremot en med inkomstskatten kombinerad förmögenhetsskatt. Till belysande av den allmänna innebörden av en förmögenhetsskatt och de olika sätten att anordna en sådan tillåter jag mig citera vad chefen för finansdepartementet i denna del anförde vid framläggande år 1910 för Kungl. Maj:t av förslaget till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt. Han yttrade därvid:

»Den nu lämnade utredningen, vad Sverige angår, visar, att det länge stått klart för lagstiftarna och de i ämnet eljest intresserade, att vid den direkta beskattningen nödig hänsyn till den verkliga skatteförmågan icke tages, utan att

skatt å förmögenhet jämväl ingår såsom ett led i samma beskattning. De skäl, varpå denna mening grundas, torde jag icke behöva angiva, enär desamma redan i det föregående framhållits. Däremot lämnar icke utredningen, synes det mig, någon fullt tillfredsställande anvisning på den ordning, som vid beskattningen lämpligen bör följas för att tillvarataga den ökade skatteförmåga, besittningen av en förmögenhet skänker den skattskyldige.

Mätaren av nämnda skatteförmåga synes vara än kapitalet och än avkastningen. Om jag undantager länder med rena kapitalränteskatter, har förmögenhetsskatten i allmänhet ordnats såsom en självständig skatt för sig, utgående efter kapitalets storlek. En sådan skatt, som i regel är proportionell, bottnar i det förhållandet, att förmögenhet, även utan avkastning, medför ökad skatteförmåga, något som enligt min mening alltid äger sin riktighet, så länge under förmögenhetsskatten icke drages förmögenhet till högre värde än saluvärde eller, såsom i fråga om fast egendom, ett närliggande värde.

Skatt å förmögenhetens avkastning åter, anordnad vare sig såsom en särskild kapitalränteskatt eller ock förhöjande inkomstskatteprocenten för den totala inkomsten i mån som i inkomsten ingår inkomst av förmögenhet, kan ju alltid göras till föremål för den anmärkningen, att den lämnar å sido den förmögenhet, som icke giver avkastning. Dessutom skulle en skatt, även vad anginge den fonderade inkomsten, bliva missvisande, i ty att till fonderad inkomst även måste räknas viss del av inkomsten av fast egendom, nämligen den inkomst, som härflyter icke av rörelsen utan av det fasta kapitalet. En uppdelning av inkomst utav fast egendom i dessa skilda slag låter sig näppeligen göra med någon större säkerhet och skulle i allt fall icke kunna ske med den i författningsförslaget följda ordning för taxering av inkomst av fast egendom.

Om jag av nu nämnda och vissa andra skäl icke anser mig kunna förorda någon av de utav mig angivna metoder såsom desamma hittills utformats, avsluter jag mig dock i princip till sistnämnda metod, enär densamma syftar till en ordning, varigenom största möjliga enhet i den direkta beskattningen vunnas.

Först därigenom att alla de faktorer, som tillsammans kunna anses ligga till grund för skatteförmågan, samtidigt vid skattens bestämmande få göra sig gällande, kan man sägas hava på ett rationellt sätt utnyttjat skatteförmågan. Med en självständig förmögenhetsskatt låter sig detta uppenbarligen icke göra. Följden av en sådan skatteordning bleve ju blott, att skatteförmågan utmättes efter två skilda skatteskalor, nämligen inkomstskattens och förmögenhetsskattens.

Avsikten att anordna en enhetlig direkt skatt, grundad å den av inkomst och förmögenhet beroende skatteförmågan, och insikten därom att en tyngre beskattning av den del av inkomsten, som kunde betraktas såsom fonderad, under alla förhållanden måste bliva icke så litet ofullständig, har lett till en anordning, som utgör en kombination av ren förmögenhetsskatt och skatt å fonderad inkomst. Man har sökt och trott sig kunna reducera förmögenheten till tal, som omedelbarligen kunde jämföras och sammanställas med den beskattningsbara inkomsten.»

Under det att statens inkomst- och förmögenhetsskatt i sin sålunda angivna kombination har till direkt ändamål att uttaga vissa till beloppet

fixerade skattebidrag så nära som möjligt anpassade efter den personliga skatteförmågan, sådan denna anses konstaterad genom den för en var taxerade inkomstens och förmögenhetens storlek, hava skatterna i det kommunala skattesystemet en annan uppgift, att nämligen till förmån för den särskilda kommunen för fyllandet av dess förhandenvarande skattebehov proportionsvis lika beskatta de lokala skatteobjekten och de lokala skatte-subjekten, i den mån genom en dylik beskattning en annan kommuns mera berättigade anspråk icke trädes för nära och utan skatteförmågans beaktande på samma sätt som vid den personliga inkomst- och förmögenhetsskatten är möjligt. De skäl, som vid statsbeskattningen kunna föreligga för en kombination av inkomstskatt och förmögenhetsskatt, föreligga icke i fråga om kommunalbeskattningen. Tvärtom synes det mig ligga i sakens natur, att en kommunal förmögenhetsskatt, om den införes, bör ordnas såsom en för sig fristående skatt, varigenom dess speciella ändamål att i någon mån verka i viss riktning utjämnande vid skattefördelningen inom kommunen mera tydligt framträder. Dess uppgift är icke och kan icke vara att noga rätta sig efter en vars individuella skatteförmåga, men den kan — visserligen i tämligen begränsad omfattning — bidra till att de ojämnheter, som följa med en objektskatt å egendom efter dess bruttovärde, bliva mindre kännbara, varjämte den ju alltid fyller den lofvärda uppgiften att differentiera skattskyldigheten mellan den förmögne och den, som saknar förmögenhet.

De skattskyldiga, som enligt förslaget skola drabbas av den kommunala förmögenhetsskatten, äro desamma, som enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt äro skyldiga att erlägga förmögenhetsskatt till staten. Med hänsyn till ifrågavarande förmögenhetsskatts personliga natur har den föreslagits att utgå i den skattskyldiges mantalsskrivningsort eller däremot svarande kommun. Bestämmelserna om den subjektiva skattskyldigheten hava avfattats så, att skyldighet att erlägga förmögenhetsskatt till kommunen åligger envar, som har sitt hemvist i kommunen samt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt för året taxeras för förmögenhet, dock med visst undantag. Befriade äro sålunda av praktiska skäl alla, vilkas förmögenhet, beräknad enligt förslaget, icke uppgår till 1,000 kronor (48 §).

Även i fråga om förmögenhetsberäkningen ansluter sig förslaget på det närmaste till statens skatteförordning. Här vid lag har jag dock ansett mig böra göra ett väsentligt undantag. På sätt av förslaget framgår och redan blivit av mig särskilt framhållet avser förslaget att införa en kommunal inkomstskatt jämväl för sådan inkomst, som utgör utdelning av aktier och

banklotter. Enligt min mening är den kommunala beskattning, som vid bifall till förslaget i denna del träffar det i aktier placerade kapitalet och dess avkastning, fullt tillräcklig utan att behöva förstärkas genom en särskild skatt på den i aktier nedlagda förmögenheten såsom sådan. Det synes mig tvärtom önskvärt att förfara varsamt vid införandet av ny skattskyldighet för den förmögenhet, som nedlagts i aktier, detta så mycket hellre som kommunerna näppeligen kunna hava något berättigat anspråk att med avseende å förmögenhetens beskattning konkurrera med staten, även om en sådan konkurrens i viss begränsad utsträckning av särskilda skäl enligt förslaget medgives. Redan genom den föreslagna rätten att kommunalt beskatta inkomst genom aktieutdelning hava kommunerna tillförts nya skattekällor av betydande värde. Därmed torde de kunna låta sig nöja, så mycket hellre som de genom egendomsskatten få beskatta den sakliga förmögenhet, som ofta nog är det enda reella underlaget för aktiers värde. Med hänsyn därtill har jag föreslagit, att i den förmögenhet, som är underkastad kommunal inkomstskatt, icke skall inräknas värdet av aktier i inländska aktiebolag och lotter i solidariska bankbolag (49 §). Detta stadgande för med sig en annan konsekvens, som ej är alldeles utan praktisk betydelse, den nämligen, att de kommunala taxeringslängderna komma att angiva den för en var taxerade förmögenheten på sådant sätt, att därav icke framgår, huru stor del av hans totala förmögenhet, som blivit föremål för taxering — en konsekvens, som ju synes önskvärd med hänsyn till kravet på deklarationsuppgifternas hemlighållande i största möjliga utsträckning. I det enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade beloppet ingår den skattskyldiges förmögenhet med $\frac{1}{60}$ av sitt belopp, dock utan angivande av hur stor del av det taxerade beloppet, som utgör inkomst resp. förmögenhet. I deklarationen uppger den skattskyldige sin förmögenhet, men deklarationen är icke tillgänglig för andra än vissa personer, som hava att taga befattning med den å tjänstens vägnar. Beloppet av den skattskyldiges förmögenhet är således och detta med full avsikt skyddat mot att bliva känt av obehöriga. Ett motsvarande skydd blir även möjligt att åstadkomma vid den kommunala förmögenhetsskatten, som enligt förslaget utgör en fristående skatt utan direkt sammanhang med den kommunala inkomstskatten, om man från kommunal skatteplikt undantager visst slag av den förmögenhet, som ligger till grund för beräkningen av det enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade beloppet.

Rörande innebörden av det i sammanhang med förmögenhetsobjektets

angivande använda uttrycket »behållna värdet» har i de särskilda anvisningarna till ledning vid taxeringen uttryckligen angivits, att därmed förstås det värde, varmed aktier i inländska aktiebolag och lotter i solidariska bankbolag ingått i förmögenhetsberäkningen enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt efter avdrag av så stor del av den skattskyldiges vid samma beräkning avdragna skulder, som belöper å detta värde i förhållande till värdet av övriga tillgångar, som ingå i den skattskyldiges enligt nämnda förordning beräknade förmögenhet.

Vid taxeringen utföres den skattskyldiges förmögenhet i fulla tusental kronor, så att överskjutande belopp, som icke uppgår till fullt tusental, bortfaller. Äro äkta makar var för sig taxerade till kommunal förmögenhetsskatt, utföres det för vardera av dem beräknade förmögenhetsbeloppet utan sammanläggning med det belopp, för vilket den andra maken blivit taxerad.

I överensstämmelse med min förut angivna uppfattning, att ifrågasvarande förmögenhetsskatt har en huvudsakligen kompletterande uppgift att fylla, har jag förslagsvis satt det *grundbelopp*, varmed förmögenhetsskatten skall ingå i den kommunala repartitionen, till ett så pass lågt belopp som 50 öre för varje tusental kronor av den taxerade förmögenheten (50 §). I fråga om förmögenhetsskattens begränsade deltagande i repartitionen får jag hänvisa till den särskilda redogörelsen för repartitionen (sid. 339).

6 Kap.

Om efterbeskattning.

Bestämmelser om efterbeskattning infördes i bevillningsförordningen först genom kungl. förordningen den 18 september 1914. De återfinnas i 13 § av gällande bevillningsförordning, vilket stadgande är av följande lydelse:

»Har någon i uppgift eller upplysning, som avgivits till ledning vid taxering, lämnat oriktigt meddelande eller har uppgiftspliktig underlåtit avlämna uppgift eller infordrad upplysning, och har därav föranletts, att inkomst icke blifvit taxerad eller blivt för lågt taxerad, skall, då sådant kommer till vederbörandes kännedom, den skattskyldige taxeras till bevillning för det beskattningsbara inkomstbelopp, som genom berörda förfarande förut undgått beskattning. Bevillningen skall härvid påföras den skattskyldige till belopp, som genom förfarandet undandragits.

Efterbeskattning på grund av denna paragraf må icke ske senare än fem år efter det år, då inkomsten rätteligen bort taxeras. Har den skattskyldige avlidit, åsättes taxeringen hans dödsbo; dock att sådan taxering icke må ske senare än ett år efter utgången av det kalenderår, under vilket bouppteckning blivt ingiven för registrering eller förrättad av vederbörande domstol eller magistrat. Stårbhuset svare icke för den på taxeringen belöpande skatten med mera än tillgångarna i boet. Är boet skiftat, påföres bodelägare icke mera än vad av skatten belöper å hans lott och i intet fall mera än hans lott i boet utgör.»

En motsvarande bestämmelse finnes för statsbeskattningens del i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt.

Betydelsen av ett stadgande om efterbeskattning för kommunalbeskattningen synes mig bäst belysas genom vissa delar av föredragande departementschefens yttrande till statsrådsprotollet vid framläggande för Kungl. Maj:t av det inom finansdepartementet utarbetade förslag till bestämmelser om efterbeskattning, som sedermera resulterade i ovan nämnda förord-

ning. Departementschefen yttrade därvid (se Kungl. Maj:ts proposition till 1914 års andra riksdag nr 238) bl. a. följande:

»Då jag nu går att angiva min uppfattning i förevarande fråga, vill jag förutskicka, att, sedan genom den år 1910 vidtagna skattereformen bevillningsförordningen faktiskt upphört att vara normerande för beskattningen till staten och inskränkts till att bilda grundlaget för den kommunala beskattningen, är frågan om införlivande av efterbeskattningsinstitutet med bevillningstaxeringen numera praktiskt taget att behandla uteslutande ur synpunkten av dess betydelse för kommunalbeskattningen.

Efterbeskattningens huvudsakliga uppgift med avseende å statsbeskattningen är dels att förhindra, att de skattskyldiga göra en obehörig vinning till följd av utebliven eller för låg taxering, dels ock att möjliggöra uttagande av skatt från ett skatteobjekt, som helt eller delvis undgått behörig beskattning, eller med andra ord att lämna det allmänna ersättning för en tidigare uppkommen förlust. Å det kommunala beskattningsområdet bleve verkan av en efterbeskattningsförlust stort sett densamma. Man torde nämligen kunna bortse från, att teoretiskt taget en kommunal efterbeskattningsförlust i vissa fall knappast kan få karaktären av en beskattningsåtgärd, avsedd att åvägabringa ersättning åt kommunen för liden förlust. I sådana fall, då beskattningsföremålets obehöriga minskning övat inflytande på debiteringens storlek, lär nämligen icke hava uppstått någon förlust för kommunen, vilken ju hållits skadeslös genom en högre utdebitering å övriga beskattningsföremål. För de skattdragande däremot har förlust påtagligen uppkommit genom den förskjutning i skattetrycket, som förorsakats av oriktig deklaration; och om man bortser från eventualiteten av år efter annat inträdande förändringar i de skattskyldiges sammansättning och inbördes inkomstförhållanden, kan åt de skattskyldiga, såsom en helhet betraktade, genom efterbeskattningen beredas någon ersättning därigenom, att det eftertaxerade beloppet det år, då eftertaxeringen sker, inräknas bland övriga vid samma tillfälle taxerade beskattningsföremål och sålunda eventuellt nedbringa det kommunala skattetrycket å dessa beskattningsföremål. Ty det är att märka, att en efterbeskattningsnåppeligen kan på annat än nu nämnt sätt komma övriga skattdragande i kommunen till godo. Sålunda lär av praktiska skäl svårigen gå för sig att föranstalta om en återbetalning av medel, uttagna genom efterbeskattningsförlust, till just de skattdragande, som på grund av den förelupna oriktigheten i taxeringen fått erlägga för hög skatt. Ej heller låter sig med ett system, som i allmänhet icke tillåter kommunen att fondera sina inkomster, förena att oberoende av det för beskattningsåret beräknade inkomstbehovet uttaga skatt av ett genom eftertaxering frambragt skatteobjekt.

Då det måste lika väl med avseende å skatteplikten till kommunen som i fråga om skattskyldigheten till staten vara riktigt, att den utkräves fullständigt, så att den enskilde icke genom brottsligt förfarande eller på grund av bristande kännedom om lagens bud må kunna undgå att fullgöra sin skyldighet, och då det utan vidare kan antagas ligga i kommunens intresse, att en anordning kommer till stånd, som möjliggör beskattning av ett dittills undanhållet beskattningsföremål, finner jag det vara påkallat, att efterbeskattning vinner tillämpning jäm-

väl med avseende å inkomstbevillningen och den därpå grundade kommunala beskattningen.

Med avseende å efterbeskattningen till inkomst- och förmögenhetsskatten gäller, såsom förut antytts, att det eftertaxerade beloppet skall beskattas efter den skattefot, som gällde det år, då beloppet rätteligen bort taxeras. I fråga om en efterbeskattning för bevillning och kommunalskatt vore måhända principiellt riktigast att följa samma regel. Vad angår bevillningen lär ej heller däremot möta något hinder, men beträffande kommunalbeskattningen synes man av praktiska skäl, på sätt jag närmare vill utveckla, böra välja en annan väg. I händelse det eller de belopp, vilka ifrågakomma till eftertaxering, äro så stora, att de, om de under rätt år taxerats, skulle övat inflytande på den kommunala beskattningen och sålunda reducerat debiteringen per skatteenhet, lär det vara mindre lämpligt att beskatta ifrågavarande belopp efter den oreducerade skattefoten, ty härigenom skulle ju å beloppen uttagas högre skatt än som skolat erläggas, därest densamma i rätt tid taxerats. Å andra sidan skulle det medföra en viss omgång att omräkna skattefoten för att tillse, huru stor densamma skulle blivit, därest på sin tid hänsyn kunnat tagas till det sedermera eftertaxerade beloppet. Då för övrigt härtill kommer, att, på sätt förut anmärkts, den genom efterbeskattning uttagna skatten icke lämpligen kan återbetalas till övriga skattdragande och ej heller fonderas utan lär böra upptagas som inkomst för året, synes i varje fall vara enklast att vid efterbeskattningen till kommunen tillämpa debiteringsgrunden för det löpande året, det vill säga inräkna det efterbeskattade beloppet bland de beskattningsföremål, å vilka kommunens skattebehov ifrågavarande år skall utdebiteras. En ytterligare anledning att anlita nu berörda utväg ligger ock i den omständigheten, att därvid någon ändring icke behöver göras i kommunallagarna, alldenstund utan vidare följer, att det eftertaxerade beloppet tages till kommunalbeskattning i vanlig ordning det år, det samma finnes intaget i taxeringslängden. Ett tillämpande av principen, att efterbeskattningen skulle verkställas efter skattefot för det år, då beskattning av det eftertaxerade beloppet rätteligen bort ske, komme däremot att kräva i formellt avseende rätt omfattande förändringar i kommunallagarna.»

Förslagets bestämmelser om efterbeskattning äro byggda på samma principer som bevillningsförrordningens stadgande i denna del. Vad departementschefen sålunda därom anfört har följaktligen sin fulla tillämpning även å föreliggande förslag. Någon närmare redogörelse för förslagets stadganden om efterbeskattning synes mig vid sådant förhållande ej erforderlig. I fråga om sättet att beräkna skatten i fall av efterbeskattning torde de exempel, som intagits i de vid förslaget fogade särskilda anvisningarna, lämna fullt tydlig vägledning.

Något behov av övergångsbestämmelser i denna del synes mig icke föreligga, om, på sätt förslaget gör, efterbeskattningen göres beroende av att inkomst av viss anledning icke blivit inom kommunen *beskattad*.

7 Kap.

Om repartitionen.

Såsom jag redan erinrat, är det ett för vederbörande år föreliggande skattebehov, som skall täckas genom de avgifter av allehanda slag, som kommunen på grund av sin beskattningsrätt äger att uttaga hos de för året skattskyldiga. Beloppet av de skatter, som kommunen uttager, skall sålunda nära anpassa sig till behovets storlek. Det är i allmänhet icke tillåtet att uttaga skatter i och för fondbildning för framtida behov. Huruvida icke undantag från denna allmänna regel i viss begränsad omfattning torde böra i kommunernas eget intresse medgivas, är en fråga, som synes mig förtjäna att tagas i övervägande. Emellertid ligger densamma icke inom ramen för det åt mig givna uppdraget, varför jag vid avgivandet av mitt förslag till kommunala skattereformer icke berört detta spörsmål.

Till bestridande av de kommunala utgifterna skola i främsta rummet tagas i anspråk kommunens egna inkomster i egentlig mening, (hyror, arrenden, räntor, hamnavgifter, tolagsersättning, avgifter för gas, elektricitet och vattenledning m. m.) statsbidrag och brännvinsförsäljningsmedel. Till täckande av härefter återstående behovet, i den mån detsamma ej är avsett att fyllas med upplånta medel, är kommunen hänvisad att anlita sina medlemmars skatteförmåga.

Enligt tillgängliga siffror för året 1913 (se statistisk årsbok för Sverige år 1916, tab. 221 och 222) uppgingo i rikets kommuner samtliga inkomster till

kr. 206,550,947: —,

därav		
influtna utskylder och bidrag	»	98,885,238: —
statsbidrag	»	14,518,922: —
brännvinsförsäljningsmedel	»	11,887,386: —
och övriga inkomster	»	81,259,401: —

Beloppet »utskylder och bidrag» motsvarade således omkring 48 % av kommunernas samtliga inkomster och ungefär 6,4 % av den »beräknade

beskattningsbara inkomsten», i sin helhet uppgiven till kr. 1,548,386,688: —
I genomsnitt per huvud av hela befolkningen utgjorde »utskylder och bidrag» kr. 17,54.

Fördelade mellan stads- och landskommuner bliva siffrorna följande:

för städer och köpingskommuner:

samtliga inkomster	kr. 142,329,499: —
däraf:	
influtna utskylder och bidrag	» 57,226,359: —
statsbidrag	» 4,311,099: —
brännvinsförsäljningsmedel	» 8,019,529: —
övriga inkomster...	» 72,772,512: —
beräknad beskattningsbar inkomst	kr. 939,559,160: —

»Utskylder och bidrag» motsvarade alltså i städer och köpingar omkring 40 % av samtliga inkomster, omkring 6 % av den beräknade beskattningsbara inkomsten och i genomsnitt per individ kr. 36,75.

för de egentliga landskommunerna:

samtliga inkomster.....	kr. 64,221,448: —
däraf	
influtna utskylder och bidrag	» 41,658,879: —
statsbidrag	» 10,207,823: —
brännvinsförsäljningsmedel	» 3,867,857: —
övriga inkomster	» 8,486,889: —
beräknad beskattningsbar inkomst	kr. 608,827,528: —

»Utskylder och bidrag» motsvarade alltså i landskommunerna omkring 64,87 % av samtliga inkomster, omkring 6,8 % av den beräknade beskattningsbara inkomsten och i genomsnitt per individ kr. 10,20.

Enligt ävenledes tillgängliga uppgifter (Statistisk årsbok 1916 tab. 224) för nyssnämnda år 1913 hade av skatterna till kommunerna utdebiterats

inom städerna och köpingskommunerna:

på den beskattningsbara inkomsten	kr. 55,778,303: —
på fastighetsvärdet	» 210,377: —
såsom personliga avgifter	» 280,137: —
efter annan grund	» 954,768: —

(vartill komma de belopp, som utdebiterats såsom skogsaccis och hundskatt eller som influtit av bouppteckningar m. m.);

inom landskommunerna :

på den beskattningsbara inkomsten	kr. 32,694,979: —
på hemmantalet	» 9,468: —
såsom personliga avgifter	» 747,199: —
in natura	» 201,138: —
efter annan grund	» 6,271,416: —

(vartill komma skogsaccis och hundskatt).

Enligt dessa siffror utgjorde debiteringen på den beskattningsbara inkomsten i genomsnitt

för städerna och köpingarna	5,9 %
för landsbygden	5,4 %

Den genomsnittliga utdebiteringen på inkomst belöpte sig per individ till

i hela riket	kr. 15,69
i städerna och köpingarna	» 35,82
på landsbygden	» 8:01

Inom de särskilda kommunerna växlar dock utdebiteringsprocenten högst betydligt. Enligt de i åberopade statistiska årsbok intagna tabellerna 231—233, innefattande uppgifter rörande rikets särskilda kommuner och municipalsamhällen, utgjorde utdebiteringen av kommunalskatt år 1913 i landskommunerna, om man bortser från Orsa, Lima och Transtrands socknar i Kopparbergs län, där ingen utdebitering förekom, lägst 1 kr. 50 öre och högst 27 kr. 61 öre per 100 kr. »inkomst». Utdebiteringen inom de olika städerna företer även rätt avsevärda skiljaktigheter, dock icke på långt när i den utsträckning, som äger rum med avseende å landskommunerna. Utdebiteringen växlade där år 1913 från lägst 2 kr. 30 öre till högst 7 kr. 80 öre per 100 kr. »inkomst». I den mån ojämnheten i skattebördan för medlemmar av olika kommuner beror på olika taxeringsmetoder och tillämpning av olika taxeringsgrunder särskilt vid uppskattning av fast egendoms värde, torde det kunna förväntas, att ett bättre tillstånd skall inträda på grund av åtgärder, som vidtagas för åstadkommande av mera enhetliga taxeringsmetoder och taxeringsgrunder. Även torde man kunna vänta, att i enstaka fall någon utjämning skall vinnas genom åtgärder, som avse att befrämja ett behörigt utnyttjande efter enhetliga grunder av alla de beskattningsföremål, som ställas till kommunernas förfogande. Emellertid torde orsakerna till skattebördans ojämna fördelning mellan de skilda kommunerna sammanhänka med andra förhållanden, vilka näppeligen kunna

avlägsnas på den kommunala skattelagstiftningens väg. Såsom jag redan tidigare anført, innefattas icke i det mig givna uppdraget något åläggande för mig att taga befattning med frågan om utjämning av skattebördan mellan de olika kommunerna i vidare mån än en sådan utjämning följer av den egentliga skattereformen och dess verkningar till reglerande av de särskilda kommunernas inbördes rättsliga ställning i beskattningshänseende, såsom i fråga om rätten att beskatta besittning och verksamhet, som sträcker sig över flera kommuner. Vad förslaget sålunda i stort sett måste begränsa sig till är huvudsakligen att reglera fördelningen av skatten till varje kommun mellan de till denna kommun skattskyldiga.

Enligt gällande lagstiftning är i fråga om kommunalutskylders utgörande i allmänhet stadgat, att desamma skola erläggas av en var, som, evad han är bosatt i kommunen eller ej, därstädes äger fastighet eller är taxerad till allmän bevilning för inkomst, samt utgå i förhållande till hans enligt särskilt angivna grunder beräknade beskattningsbara inkomst. Kommunalutskylderna äro alltså repartitionsskatter, som fördelas emellan de skattskyldiga i proportionellt förhållande till en vars beskattningsbara inkomst. Vid beräkning av den beskattningsbara inkomsten antages inkomsten utgöra av jordbruksfastighet 6 kronor och av annan fastighet 5 kronor för varje fulla ett hundra kronor av taxeringsvärdet. Mot 1 % i skatt för inkomst svarar alltså en skatt av 0,06 % av taxeringsvärdet å jordbruksfastighet och av 0,05 % av taxeringsvärdet å annan fastighet. I här ovan införda statistiska redogörelser betyder uttrycket »beräknad beskattningsbar inkomst» summan av den taxerade verkliga inkomsten av annat slag än inkomst av fast egendom å ena sidan samt den till 6, resp. 5 % av taxeringsvärdet beräknade inkomsten av fast egendom å andra sidan. Huru skatten vid tillämpning av en enhetlig skatteprocent för hela riket skulle hava blivit fördelad emellan olika slag av inkomst, kan beräknas med ledning av följande redogörelse för den år 1912 taxerade inkomsten inom riket (Statistisk årsbok år 1914 tab. 146), vilken inkomst-taxering torde stå i relation till de uppgifter angående till kommunerna influtna inkomster år 1913, som meddelas i den statistiska årsboken.

1912 års bevilningstaxerade inkomst uppgick sålunda till:

inkomst av kapital	kr.	89,035,805: —
» av arbetsanställning etc.	»	925,305,051: —
» av rörelse eller yrke etc.	»	504,666,563: —
S:ma kr.		1,519,007,419: —

beskattningsbar inkomst	kr. 1,148,516,420: —.
Om härtill lägges beräknad inkomst av fast egendom	» 400,204,000: —,
blir summan beräknad beskattningsbar inkomst	kr. 1,548,720,420: —,

en siffra, som endast obetydligt skiljer sig från den här ovan å sid. 330 angivna, vilken hämtats ur årsboken för år 1916, tab. 221 och 222, och som framkommit efter andra i fråga om den beräknade inkomsten av fast egendom måhända mera exakta beräkningar. För det ändamål, varom här är fråga, torde här ovan senast angivna siffra emellertid vara fullt användbar.

Den beräknade inkomsten av fast egendom har vid approximativ fördelning på grundval av de olika fastighetsgruppernas taxeringsvärden antagits härleda sig från

jordbruksfastighet	med kr. 181,000,000: —
annan fastighet	» » 219,204,000: —
	Sgr kr. 400,204,000: —

Den taxerade inkomsten av kapital och arbete kr. 1,519,007,419: — överstiger den beskattningsbara inkomsten av samma art med kronor 370,490,999: —, hvilket med andra ord vill säga, att de bevillningsfria avdragen uppgå till ungefär 24,4 % av den taxerade inkomsten. Under antagande att avdragen fördela sig ungefär likformigt på en var av de tre inkomstgrupperna, kommer man till ungefär följande belopp beskattningsbar inkomst inom varje grupp:

inkomst av kapital	kr. 67,319,700: —	4,3 %
» av arbetsanställning etc. »	699,619,985: —	45,2 %
» av rörelse eller yrke etc. »	381,576,735: —	24,6 %
	Sgr kr. 1,148,516,420: —	74,1 %
vartill kommer inkomst av jord- bruksfastighet	» 181,000,000: —	11,7 %
inkomst av annan fastighet...	» 219,204,000: —	14,2 %
	Sma kr. 1,548,720,420: —	100 %

I den utredning angående »Landskommunernas och köpingarnas ekonomiska bärkraft», som utarbetats av doktor Edv. Söderberg och den 6

november 1911 avgivits till Kungl. Maj:t, uppgives förhållandet mellan nedanstående inkomstgrupper i landskommunerna åren 1884 och 1907 vara följande:

	år 1884	år 1907
för jordbruksfastighet.....	59.3 %	37.7 %
» annan fastighet.....	4.6 %	8.8 %
övriga beskattningsföremål	36.1 %	53.5 %

Förestående siffror visa en alltjämnt fortgående minskning av jordbruksfastigheternas relativa andel av skattebördan inom riket. Ett annat anmärkningsvärt förhållande är den stora andel av skattebördan, som faller på den rena arbetsinkomsten, »inkomsten av arbetsanställning, tjänst eller pension». Nära hälften av hela skattebördan får bäras av sådan inkomst. Förvånande låg är den andel, som faller på jordbruksfastigheterna. Hela den beräknade inkomsten av jordbruksfastighet inom riket uppgick sålunda enligt 1912 års bevillningstaxering till endast omkring 181 miljoner kronor, en ringa bråkdel av det till 867.4 miljoner kronor beräknade värdet av 1911 års skörd, oavsett värdet såväl av skogens avkastning som av alla andra med innehavet av jordbruksfastighet förenade förmåner. Och i förhållande till summan av all beskattningsbar inkomst inom riket utgjorde den beräknade inkomsten av jordbruksfastighet knappast mera än en tiondel eller närmare bestämt 11.7 %. Den beskattningsbara rena arbetsinkomsten motsvarade nära fyra gånger så mycket eller 45.2 %.

Förklaringen till detta förhållande ligger nära till hands. Å ena sidan kommer man till den beskattningsbara inkomsten av jordbruksfastighet genom en procentberäkning på grundval av ett varje fastighet åsatt taxeringsvärde, som i och för sig ofta nog är alldeles för lågt och även eljest är föga ägnat att vara ett uttryck för den verkliga avkastning eller inkomst fastigheten ger. Å andra sidan är det en tämligen lätt sak att till sitt exakta belopp taxera den rena arbetsinkomsten. Det har icke utan skäl sagts, att inkomst av lön är den enda, som rätt kan konstateras och kontrolleras. Även i de länder, där man infört beskattning av fast egendom på grundval av den verkliga inkomst, fastighetsägaren beräknas hava av sin egendom, har man funnit, att resultaten av fastighetsinkomstens uppskattning ej bliva fullt tillfredsställande. Erfarenheten från vårt eget land går sålunda i denna riktning. Men även inkomsten av kapital och av »rörelse, yrke eller eljest» är det vanskligt nog att till sitt rätta be-

lopp uppskatta. I en artikel i Schanz' Finanzarchiv, 31 årgången, med titel »Wahrheit und Fiskalismus bei der Veranlagung der modernen Einkommensteuer», säger förf., dr Frans Meisel: »Inkomstskatten av handel och näring står icke i något beräkneligt förhållande till inkomsten och denna förblir obekant». Han visar med siffror, huru arbetsinkomstens taxerade belopp i åtskilliga tyska stater stigit konstant och avsevärt, medan den taxerade inkomsten av fast egendom fallit starkt och kontinuerligt. Enligt dessa uppgifter har det procentiska förhållandet mellan de olika inkomstgrupperna, vad beträffar Preussen och Sachsen, varit följande:

	%			
	I n k o m s t a v			
	Kapital	Fast egendom	Näring	Lön och arbete
<i>I Preussen</i>				
År 1886	9.98	36.93	25.97	27.12
» 1902	10.74	26.19	24.54	38.53
» 1907	11.45	24.50	26.03	38.00
» 1912	11.91	21.61	24.82	41.66
<i>I Sachsen</i>				
År 1888	11.63	17.15	30.76	40.46
» 1898	12.14	14.17	28.86	44.83
» 1908	11.36	12.66	26.54	49.44
» 1912	11.28	12.12	26.09	50.51

En utjämning av skattebördan i sådan riktning, att den till sitt verkliga belopp noggrant taxerade arbetsinkomsten icke betungas alltför mycket i förhållande till den mindre tillförlitligt uppskattade inkomsten av fast egendom, kapital och »rörelse, yrke eller eljest», synes vara en billig och berättigad fordran på skattereformen. I denna riktning äro även åtskilliga av förslagets huvudgrunder avsedda att verka. Den otillförlitliga uppskattningen av fonderad inkomst i jämförelse med den mera noggranna taxeringen av arbetsinkomst har i sin mån medverkat till att föra fram förslaget om egendomsskattens och förmögenhetsskattens införande vid sidan

av inkomstbeskattningen i det kommunala skattesystemet. Egendomsskatten verkar på en gång som en särskild fastighetsskatt och en särskild närings-skatt. Jordrättestegringskatten är avsedd att vara en förstärkning av egendomsskatten i fall, där särskilda omständigheter med avseende å fast egendom föreligga. Förmögenhetsskatten avser att stärka beskattningen av den fonderade inkomsten över huvud taget och verka utjämnande på skattefördelningen till fördel för de skattskyldiga, som sakna eller hava relativt ringa förmögenhet. Genom de sålunda föreslagna skattearternas samtidiga utnyttjande kan en rättvis skattefördelning i förhållande till måttet av en vars besittning, verksamhet och inkomst åstadkommas, utan att man behöver tillgripa metoden att för arbetsinkomsten stadga en lägre skatteprocent än för annan inkomst. Svårigheten ligger väsentligen i att finna väl avpassade grunder för fastställandet av de särskilda skatternas inbördes bidragsskyldighet.

I vår nuvarande kommunala skattelagstiftning uttalas principiellt den allmänna grundsatsen, att kommunens medlemmar äro underkastade beskattning till bestridande av de utgifter, som utöver kommunens egna tillgångar och till kommunen anslagna statsbidrag kunna erfordras till kommunens gemensamma gagn eller för särskilda dess behov (5 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet och 5 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad). Enligt den allmänna regeln skall beskattningen likformigt fördelas mellan den beskattningsbara inkomsten i kommunen. Emellertid uttagas på beskattningens väg även personliga avgifter för den kyrkliga kommunens behov samt hundskatt. Av här ovan intagna redogörelser framgår, att de personliga avgifterna, som utdebiteras inom kommunerna, stiga till ett ej så litet belopp; de uppgingo år 1913 till kr. 1,027,336: —. De personliga avgifterna ävensom hundskatten utgå med på förhand bestämda belopp och äro således icke att anse såsom repartitionsskatter. Detta är däremot förhållandet med de egentliga kommunalutskylderna. Från den allmänna regeln om kommunalutskyldernas likformiga fördelning på all beskattningsbar inkomst medgivas vissa undantag (se 60 § förordningen om kommunalstyrelse på landet samt 58 och 59 §§ förordningen om kommunalstyrelse i stad).

Vår kommunala skattelagstiftning har utgått från den ståndpunkten, att alla kommunens inkomster, skatterna till kommunen inberäknade, skola tagas i anspråk för täckande av de gemensamma utgifterna, och förutsätter sålunda icke, att vissa inkomster skola användas till täckandet av vissa utgifter, andra åter för täckandet av andra särskilda utgifter. Ej heller har i vår lagstiftning stadgats att vissa beskattningsföremål skola bära en

viss kvotdel av skattebördan inom kommunen, eller att den ena skatteartens bidrag skall stå i visst förhållande till bidraget från en annan skatteart. Den genomförda principen är, som sagt, en likformig skattefördelning emellan alla de skattskyldiga i förhållande till envars beskattningsbara inkomst inom kommunen.

Som emellertid endast inkomsten av kapital och arbete blivit för sig taxerad, hava kommunalförfattningarna för principens genomförande nödgats i särskild ordning fastställa, huru inkomsten av fast egendom skall utfinnas för att bilda underlag för den likformiga utdebiteringen inom kommunen. De hava därvid valt den utvägen att fastställa en viss procent av fastighets taxeringsvärde såsom beskattningsbar inkomst av fastigheten. På sådant sätt har skapats ett enhetligt underlag, s. k. beskattningsbar inkomst, vars totalsumma, dividerad med det belopp, som motsvarar kommunens för året fastställda skattebehov, giver till kvot det belopp, som bör bli kommunens skatteprocent för året.

Flerstädes i utlandet har man sökt genom lagstiftningen normera skattefördelningen mellan de olika skattearterna. Därvid synes man hava haft att följa någon av följande tre vägar:

1) att i detalj bestämma, vilka av kommunens utgifter skola täckas genom det ena och det andra slaget av skatter och i vilken omfattning varje skatt skall anlitas;

2) att fastställa bestämda kvoter, efter vilka det ena och det andra slaget av skatter skall bidra till det direkta skattebehovet, och

3) att bestämma det procentiska förhållande, i vilket skatteobjektens belastning genom varje skatt skall stå till belastningen genom andra skatter.

Vid tillämpningen av dessa metoder, vilken man än väljer, skulle man klart finna, att allmängiltiga regler, som passa för alla kommuner, svårigen kunna uppställas. Förhållandena i en kommun avvika ofta nog synnerligen starkt från förhållandena i en annan kommun, i det att skatteobjekten förekomma i ytterst växlande proportion. Att under sådana förhållanden vilja påtvinga alla kommuner fördelningsgrunder, som blott lämpa sig för vissa av dem, vore synnerligen olämpligt. Jag har icke heller gjort något försök att finna regler, enligt vilka en lagstadgad proportion för skattebördans uppdelning på de särskilda skattearterna skulle fastställas. Jag har i anslutning till vår gällande lagstiftning sökt omsätta de särskilda beskattningsföremålen uppskattningsvärden till enhetliga tal, å vilka en likformig utdebitering kan äga rum. Om därvid det ena slaget av skatteobjekt i en kommun får bära större eller mindre andel av den

kommunala skattebördan än motsvarande skatteobjekt i en annan kommun, har icke av mig ansetts vara av någon betydelse, då detta uppenbarligen beror på den olika fördelningen av beskattningsföremål inom de två kommunerna. För mig har det huvudsakliga varit att tillämpa en praktisk utväg för att med iakttagande av jämlikhet och rättvisa vid skattefördelningen inom kommunen, sedd såsom fristående för sig, anvisa kommunen de för dess behov nödvändiga beskattningsmöjligheterna.

Såsom även i gällande lagstiftning nu är förhållandet, hava i mitt förslag vissa skattelikhande inkomster blivit förutsatta såsom för kommunerna tillgängliga, vilka icke falla under begreppet kommunalutskylder i dess begränsade betydelse. Jag har sålunda förutsatt, att den kommunerna nu medgivna rätt att upptaga personliga och andra särskilda avgifter och bidrag skall fortfarande kvarstå. Likaledes har jag lämnat gällande bestämmelser om hundskatten orubbade, varjämte jag antytt möjligheten för kommunerna att besluta införandet av s. k. nöjesskatter (1 §). Enligt min uppfattning skola dessa avgifter, bidrag och skatter utgå med fixerade belopp, oberoende av det för varje år föreliggande skattebehovet inom kommunen. Detsamma gäller om den av mig nu föreslagna jordrättestegringsskatten. Det har syns mig vara mest överensstämmande med denna skatts natur, att densamma blir fixerad till viss för riket i dess helhet enhetlig procent av rättestegringen, och sålunda göres oberoende av de inom olika kommuner och för olika år avsevärt fluktuerande skattebehoven. Enligt förslaget skola alltså endast egendomsskatten, den kommunala inkomstskatten och den kommunala förmögenhetsskatten vara repartitionsskatter. De sammanfattas i förslaget under det gemensamma namnet kommunalutskylder och skola, med viss begränsning för förmögenhetsskatten, efter likformig grund bära den del av kommunens utgifter, som icke täckes genom kommunens övriga inkomster, skatter, särskilda avgifter och bidrag (2 §).

För att finna ett enhetligt tal för de olika beskattningsföremålens uppskattningsvärden och sålunda få en grundval för den kommunala utdebiteringen har förslaget för varje skatteart fastställt ett »skattens grundbelopp». Grundbeloppet har beräknats för egendomsskatten till viss procent av egendomens taxeringsvärde (26 §), för inkomstskatten i princip till viss procent av den skattskyldiges beskattningsbara inkomst (45 §) och för förmögenhetsskatten till visst belopp för varje fullt 1,000-tal kronor av den taxerade förmögenheten (50 §). Grundbeloppens summa inom kommunen är kommunens *skattekapital*, på vilket skattebehovet skall fördelas efter likformiga grunder (3 §).

Jag har emellertid, såsom redan förut antytts, ansett, att det skulle vara ett förkastligt och icke heller behöfligt ingrepp i statens möjlighet att förfoga över den för dess eget behov skapade förmögenhetsskatten, om kommunerna tillätes att taga skatt på förmögenhet i anspråk intill den gräns, som deras skattebehov skulle uppställa. Införandet av en kommunal förmögenhetsskatt har föreslagits huvudsakligen i syfte att även inom det kommunala skatteväsendet åstadkomma en utjämning av skattebördan, i förhållande till de särskilda skattskyldigas förmögenhetsförhållanden. En dylik utjämning, ej utan betydelse, vinnes även vid en ringa kommunal belastning av den taxerade förmögenheten. Att gå alltför långt vid denna belastning skulle på ett obehörigt sätt inkräkta på statens möjlighet att själv utnyttja förmögenhetsskatten. Det torde även böra ihåggas, att en obegränsad rätt för kommunerna att beskatta förmögenheten i stort sett skulle gagna huvudsakligen de större och redan förut minst skattetyngda kommunerna, sålunda ökande ojämnheten i skattebördan emellan dessa kommuner och de mest skattetyngda. Då förmögenhetsskatten sålunda icke är avsedd att giva kommunerna något avsevärt tillskott av skatt utan nästan uteslutande har till syfte att verka utjämnande, har jag ansett det lämpligt, att dess ställning i systemet antydes även genom skatteprocentens begränsning. Jag har i överensstämmelse härmed föreslagit, dels att förmögenhetsskattens grundbelopp skall vara begränsat, förslagsvis till 50 öre för varje tusental kronor, dels att skatten må ingå i repartition med likaledes begränsad andel, högst 100 procent av grundbeloppet.

Härefter återstår frågan om de grunder, vilka skola gälla för fördelning av skattebördan mellan egendomsskatten och den kommunala inkomstskatten.

Såsom redan erinrats, har i gällande lagstiftning stadgats, att i fråga om skyldighet att betala kommunalutskylder taxerad inkomst av kapital och arbete skall likställas med ett belopp, som motsvarar i fråga om jordbruksfastighet 6 procent och i fråga om annan fastighet 5 procent av fastighetens taxeringsvärde, vilket innebär, att en utdebitering å taxerad inkomst av 1 procent motsvarar en utdebitering av 0.06 procent å jordbruksfastighets och av 0.05 procent å annan fastighets taxeringsvärde. I det föreliggande förslaget är i fråga om egendomsskatten en utdebitering av 0.04 procent å värdet av den egendom, som är underkastad egendomsskatt, likställd med en för inkomstskatten verkställd utdebitering av 1 procent å den beskattningsbara inkomsten.

Enligt 1861 års bevillningsförordning beräknades bevillningen av jord-

bruksfastighet till 0.03 procent och av annan fastighet till 0.05 procent av taxeringsvärdet; såsom skäl för denna åtskillnad anfördes, att vid bevillningens utgörande för jordbruksfastighet något avdrag borde beredas för de kostnader, som med jordbruksnäringens utövande vore förenade, och för det däri nedlagda kapitalet. Skatteregleringskommittén av år 1881 föreslog en bevillning av fastighet med 5 öre för varje fulla 100 kronor av taxeringsvärdet och därjämte inkomstbevillning för inkomst av jordbruk, till den del inkomsten överstege 5 procent av taxeringsvärdet. I den reservation av greve de la Gardie, som åtföljer skatteregleringskommitténs den 17 augusti 1881 avgivna betänkande med förslag till bevillningsförordning uttalas den uppfattningen, att jordegendomen utan något ägarens därå nedlagda arbete i rent arrende borde lämna 4 procent å saluvärdet samt att ägaren eller arrendatorn vid jordens brukande i inventarier och driftkapital måste tillskjuta ett belopp, som i allmänhet motsvarade en femtedel av egendomens värde och å vilket belopp han borde kunna tillgodoräkna sig ränta å 5 procent, d. v. s. en procent av saluvärdet. Vidare tillsköte ägaren eller arrendatorn sitt eget arbete och sin yrkesskicklighet, varå det kunde antagas, att han fordrade och av egendomens avkastning jämväl kunde tillgodogöra sig en ersättning, motsvarande ytterligare en procent å saluvärdet. Tillsammans 6 procent av egendomens saluvärde vore således den inkomst, som enligt greve de la Gardies mening kunde vid jordbruksfastighet antagas, och greven föreslog, att bevillning därför skulle utgöras med 6 öre för varje hundra kronor av taxeringsvärdet. Intetdera förslaget föranledde vid antagandet av 1883 års bevillningsförordning någon ändring i bevillningsbeloppet.

Det var först i sammanhang med den år 1892 beslutade avskrivningen av grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesväret som bevillningen för jordbruksfastighet höjdes från sitt år 1861 fastställda belopp, i det att densamma sattes till 0.06 procent av taxeringsvärdet. Därvid framhölls, att genom fastighetsbevillningen skulle beskattas, utom den fasta egendomen, jämväl inventarier och andra för fast egendoms brukande erforderliga lösören; beräkningen grundades på den uppfattningen, att av den till 6 procent antagna avkastningen av jordbruksfastighet 5 procent motsvarade ränta å egendomens kapitalvärde och 1 procent utgjorde dels ränta å det i jordbruket nedlagda driftkapital, dels avkastning av brukarens arbetskraft.

I sammanhang med 1910 års reform på beskattningens område ned-sattes den allmänna bevillningen till en tiondel av sitt då utgående belopp. Ett bevillningen motsvarande belopp överlämnades till landstingen och de

städer, som icke deltaga i landsting, för att därigenom deras behov av utdebitering skulle minskas. Det framhölls, att bevillningsförordningens formella ställning i beskattningssystemet tills vidare måste lämnas oförändrad och att bevillningen fortfarande skulle nominellt bilda underlag för en statsskatt. I realiteten avstod emellertid staten helt från bevillningen, och den skedda nedsättningen av densamma med nio tiondelar hade, vad fastighetsbevillningen beträffar, icke till syfte att lindra den å fast egendom vilande skattebördan, utan åsyftade blott att markera bevillningens nyblivna ställning av endast formell statsskatt.

Genom antagandet av en kommunal skattelag av ungefär föreliggande typ, avsedd att ersätta bevillningsförordningen, följer givetvis, på sätt förut är anført, att den nu utgående bevillningen alldeles upphör att utgå. Från fastigheterna avlyftas alltså den gamla bevillningen till staten och den på grundval därav beräknade kommunala skatten. I stället träda den kommunala egendomsskatten och den kommunala inkomstskatten för inkomst av fast egendom. Det synes mig vara en nödvändig angelägenhet att tillse, att den skattebörda, som sålunda lägges på fast egendom och dess avkastning, icke utmättes så, att den i realiteten blir lägre än den, som före 1910 års skattereform ålåg den fasta egendomen. Den omständigheten, att enligt föreliggande förslag den nu utgående skogsaccisen skall upphöra att utgå, bör härvid även beaktas. Ävenledes bör beaktas den vunna erfarenheten, att en uppskattning av den verkliga inkomsten av fast egendom och därå bedriven näring alltjämt är förenad med stora svårigheter samt att, efter allt att döma, den uppskattade inkomsten av detta slag i allmänhet mera understiger den verkliga inkomsten än förhållandet är med avseende å taxerad inkomst av annat slag, framför allt den taxerade rena arbetsinkomsten. Å andra sidan synes det vara i sin ordning att vid fastställandet av fastighetsskattens ävensom egendomsskattens i övrigt grundbelopp i jämförelse med inkomstskattens grundbelopp beakta det behov av skattefria avdrag, skattenedsättningar och degression, som gör sig gällande med avseende å inkomstskatten och som icke kan tillmötesgå på annat sätt än att ett motsvarande belopp av skattebördan överflyttas på bland annat egendomsskatten. Då förslaget innefattar en särskild objektskatt å viss lös egendom, bl. a. jordbrukets fasta och lösa inventarier och avkastningen av brukarens arbetskraft beskattas genom den kommunala inkomstskatten, kan det givetvis icke komma i fråga att bestämma olika skattefot eller grundbelopp för jordbruksfastighet och för annan fastighet. Vid övervägandet av alla dessa omständigheter har jag funnit mig kunna tills

vidare föreslå — jämte ett grundbelopp, i likhet med grundbeloppet för all annan inkomstskatt, av 1 procent för skatten å inkomst av fast egendom — en fastighetsskatt av 0.04 procent av fastighets taxeringsvärde eller samma belopp, som i en reservation vid kommunalskattekommitténs betänkande av år 1900 föreslogs av herr Ivar Månsson i Träa såsom grundval för en särskild kommunal fastighetsskatt. Kommunalskattekommittén hade som bekant föreslagit en beräkning av 5 kronor för varje fulla 100 kronor av taxeringsvärdet, d. v. s. 0.05 procent av samma värde.

Enligt min mening bör egendomsskatten utgå efter samma skattefot såväl för fast som för lös egendom. Så är förhållandet enligt gällande lagstiftning, i den mån densamma föranleder till beskattning av lös egendom, såsom fallet ju är beträffande sådan lös egendom, som enligt lagen den 24 maj 1895 skall räknas såsom tillbehör till fast egendom.

För all inkomst har jag föreslagit den kommunala inkomstskattens grundbelopp till en procent av den beskattningsbara inkomsten eller, vid tillämpning av 47 § 2 mom., av den beskattningsbara inkomstens skattepliktiga återstod. Av bestämmelserna i 46 § följer emellertid för där angivna fall, att grundbeloppet framkommer först efter viss nedsättning av det belopp, som utgör berörda en procent.

Jag vill uttryckligen betona, att det förslag till skattefördelning emellär olika skattearter, som av mig sålunda framlagts, endast är avsett att i frågans nuvarande läge utgöra en grundval för de undersökningar angående verkningarna av en omläggning av den kommunala beskattningen i huvudsaklig överensstämmelse med föreliggande förslag, som, enligt vad jag alltjämt förutsätter, måste föregå ett slutligt ställningstagande till förslagets huvudgrunder och detaljföreskrifter.

RÄTTELSE:

Sid. 95, 3:e raden nerifrån står: däremot ej endast; läs: däremot endast.

» 108, 11:e	»	uppifrån	» : tills;	» : till.
» 110, 23:e	»	»	» : jordreformpogram;	» : jordreformprogram
» 115, 5:e	»	»	» : skattereformerna;	» : skatteformerna.
» 166, 12:e	»	»	» : oka;	» : olika.
» 277, 7:e	»	nerifrån	» : uppkomma;	» : uppkomna.